

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postal úton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félévre 10 ft., évnegyedre 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

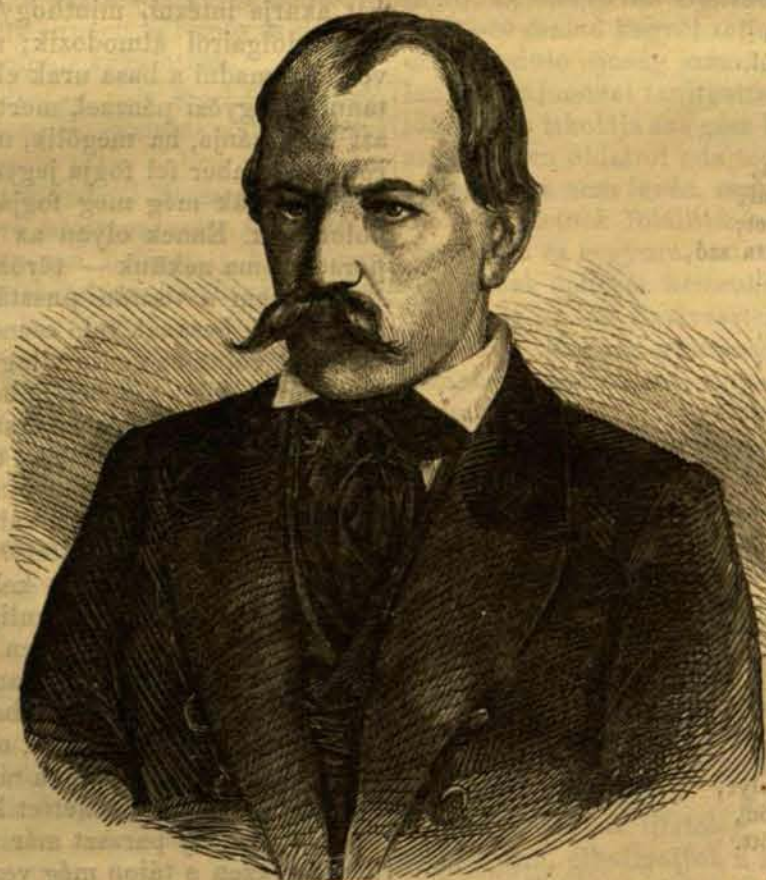
Volkman Róbert.

Zeneköltő, kinek neve a külföld művészi köreiből legjobb hangzással bír, s kit büszkén nevezhetünk magunkénak.

Legujabb zeneműve, melynek megjelentét most hirdetik a lapok, kétszeresen reá vezeti figyelmünket. A mű, melyről szólunk, e perczen minden magyar emberre nézve fokozott érdekléssel bír. Még országszerte hangzik a fájdalom panasza „nagy halottunk“ felett. A művészet is megünneplé a halhatlan férfiut; a költő megéneklé a fenséges szellemet, melylyel a sors kegye nemzetünket megajándékozta; festők és szobrászok megörökíték a nagy szellem földi alakját, hogy az utókor tudhassa, minő volt e hon szellemi atyja. Megszólal a zeneművészet is, s magasztos gyász hangjain siratja a nagy veszteséget.

„Széchenyi sirjánál“ — ez czime azon ábrándnak, melyet Volkman Róbert, a jelenkor zeneköltői között egyike a leghivatottabbaknak, e napokban bocsátott közre *). Mielőtt magáról a szerzőről szólnánk, álljon itt néhány sor a nevezetes zenemű ismertetéséről. Nagyszerű gyászduló nyitja meg azt, s mintegy elvezet azon sirhoz, mely a nagy hazafi hamvait takarja; mély férfias panasz szól az akkordokból; de vigaszt is ömleszt a szép dallam, mintha mondaná: nem halt meg, a kit eltemettünk; szelleme, műveiben, örökké élni fog! Majd mintha erőt venne a költőn a fájdalom, de csak pillanatra, mert azzal férfiasan megküzd s mintegy magasabb sphaerából szelid, enyhítő vigaszhangok szólalnak meg, s magáról egészen megfélemedve, a lelkesedés egész tűzével magát a nemzetet szólaltatja meg — a mű a „Szózat“ vég dallamával végződik. — Volkman ez ábráddal gyönyörű művet teremtett, mely magasztos tárgyához teljesen méltó, s reánk nézve annál érdekesebb, mivel benne nemzeti zenénk bájjait nemesített alakban élvezhetjük. Zeneképzett olvasóinkat kérjük, hogy erről önmaguk

meggyőződnie siessenek. — A mű ünnepelt szerzője, kinek nevét külföldi műlapok gyakrabban említik, mint a magyar főváros hangverseny-programmjai, nem e hazának szülötte. De Volkman Róbert életének legszebb szakát köztünk töltötte, legszebb műveit itt teremté s 20 év óta köztünk él s velünk érez. Hozzánk tartozik immár ő is, s ha a legjelesb magyar zenészekről emlékezünk, jogunk van, az ő nevét is az első helyeken említeni. Hét évvel ezelőtt az akkor létezett „Szépirodalmi Lapokban“ — egy külföldi zongoraművész, ki akkor falaink között mulatott, meleg lelkesedéssel mutatatta őt be a magyar közönségnek, mint oly kincset, melyet Európa zenevilága irigyel tőlünk. Azóta a művész előbbeni zajtalan, munkás elvonultságban folytatta köztünk napjait. Álljon itt néhány adat életéből.

VOLKMAN RÓBERT.

Volkman Róbert Szászországban született 1815-ben. Mint annyi más művésztársáét, az ő pályája kezdetét is a szegénység s nélkülözés gondjai nehezíték, mik azonban csak inkább megacézolták szellemét s önbizalmát; önerejéből kellett a külső körülmények mostohaságai felett győzedelmeskednie. Zenetanulmányait az e részben bő alkalmat nyújtó Lipcsében végezte. Lelkiismeretesség volt jellemének fővonása kezdettől fogva az életben úgy, mint tanulmányában. Épen oly gondot fordított szellemének általános kiképzésére is, mert bizonyos, hogy a legnagyobb tehetségnek is el kell pusztulnia, ha nem támogatja s tisztítja azt általános, tudományos műveltség. — Innen van az a jótékony hatása,

tiszta izlés is, mely Volkman műveit általában jellemzi, s mely a most élő európai zeneköltők első rangjára emelé.

1840. táján jött Volkman Magyarországra; tulajdonképeni munkássága itt kezdődött. Áldott hazánk égálja s természete jótékony hatással volt e tehetség kifejlődésére. Itt támadtak azon gyönyörű művei, melyek által polgárjogot nyert a művelt nagy zenevilágban — hatalmas adatul szolgálván ő is azok ellen, kik a föld

*) Teljes czime: „Széchenyi sirjánál.“ Ábránd. Zongorára szerző Volkman Róbert. Ára 1 ft.

polgárosító, műveltető hatását el akarnák tőlünk vitázni. — Nálunk írta Volkmann híres „B-moll Trióját,” melyről Liszt Ferencz azt mondta, hogy az „a jelenkor legnevezetesebb zeneműve;” itt támadtak „vonóquartettjei,” zongorára szerzett számos szép szerzeménye, mint a „Képeskönyv,” „Változatok,” „A nagyanya dalai,” „Rögtönzések,” „A nap szakai,” „Indulók;” nálunk írta mindkét „nagy misé”-jét s férfihangokra és vegyes karra szerzett különféle „dalait,” miket külföldön is a jelenkor legbecsesb zeneművei közé soroztak.

Volkmann mély érzelmű s inkább magába merült jellem; szép férfias komolyság ömlik el minden művén, melyet itt-ott csendes buskomorság szelid fuvalma leng át, a mi a rokonérzetű kebleknek még kedvesebbé teszi. Soha sem találunk nála ugynevezett felületes zene-phrasist, előadása mindig választékos, nemes. Teremtő lelke épen oly erős, mint zenetudománya alapos. — Nekünk magyaroknak természetesen legbecsesebbek, legkedvesebbek magyar stylben írt művei. Ilyenek „Visegrád” és „Rögtönzések” czimű nagyobb művei s e czikk elején említett legujabb ábrándja „Séchenyi sirjánál.” E művek többi között azt is tanusítják, hogy Volkmann nemcsak velünk él, hanem teljesen velünk érezni is megtanult — s mi ezért kétszeresen üdvözöljük soraink között e ritka tehetséget. Szorgalmát tanusítja megjelent műveinek nagy száma — adja az ég, hogy azok a költő és új hazája dicsőségére mindinkább szaporodjanak.

Kisfaludy Sándor ércszobra leleplezésekor.

(Balaton-Füred, június 11-én.)

Im, itt előttünk e szobor,
E néma, szótlan ércztömeg;
S körötte a tért mennyi szív
Megilletődve állja meg:
És e sok szív mind egyetért,
Imádkozik a nemzetért!

De, mit szobor, mit ércztömeg,
E néma testnek hangja van;
Hangja, dicső emlékezet,
Mely megszólal a honfiban:
Szavától a szív lánggra gyúl,
S a hű kebel földig borúl.

Egy apostolnak képe ez,
Kit szült az áldott végezet,
Hogy tanítson hont szeretni,
Egy országot, egy nemzetet;
S hogy az érzés nem pusztá szó,
Legyen áldott a szép való!

Rögös, töretlen volt az út,
A melyen küzdve áthaladt,
Kevés hű bajtárssal együtt
Sokat szenvedt a harc alatt —
De ő csak azt óhajtott:
Legyen áldott a szent haza!

S küzdött, mignem leáldozott,
De sóhaja fölszállt égbe,
És üdítő harmatképen
Hullt vissza a hon földére,
S szebb, — mint tavasz gyöngye sarja, —
A virág, mit növelt rajta.

Midőn magyar dalt zengeni,
— Uram, bocsáss — még szégyen volt,
Ő elzengé honfiját,
Mely hő szivéből szivbe folyt,
És megrítkülva szállt a köd,
Mely borongott a hon fölött.

Zenge dalt a mult időkről,
Édest, dicsőt, mint az emlék;
Zenge gyászt a gyász-napokból,
Miktől a szív búval telék,
S a köny, melyet szemekbe csalt,
Fölkelté a fényes nappalt.

Zenge forrón hű szerelmet,
Mint csalogány kedves dala,
S végig rezgő a szív húrját
A természet édes szava,

S mit ő szivből szivekhez szól,
Szent érzelm fakadt abból.

A két érzés, mely szivében,
Élteté a fenkelt tüzet,
Az volt paizs csatáiban:
Szerelmem és honzeretet;
E két érzés szentelt vérté,
Mely a hosszú harcban védte.

S a két érzés hű szivéből
Széjjeláradt a hazában,
És a győztes pályabére,
Lón dicsőség borostyána —
Mely viruljon, s miként e hon
Soha — soha ne hervadjon!

Csapó Kálmán.

Kurbán bég.

Elbeszélés, írta JÓKAI MÓR.

(Folytatás.)

Most is nagyon gyér az uri-rend száma azon a vidéken, hol Dézna vár áll; a török idejében pedig épen senkisésem lakott azon a tájon birtokos nemeseink közül. Bécs messzesége, Erdély közelsége, bármelyik párthoz tartozott is valaki, elvonták őt e vidékről, s ha egyikhez sem tartozott volna, a török basák önkénye türehtlenné tette volna rájuk nézve az ittlakást. Ilyenformán néhány százezer lélekre menő nép nem látott egyéb urat, mint a ki turbánban jár. Az volt az uralkodó főveg, azt kellett megsüvegelni mindenkinek.

A szegény magára hagyott néppel aztán könnyű volt bánni; az olyan urféle mindig nyughatatlan, fenhéjazó; irni, olvasni tudó megtudja, hogy mi történik a távolabb világban s tudósítani képes messzelakókat egy ülőhelyéből; annak nagy összeköttetései vannak, arra sok ember hallgat; azt, ha elfogatja, levágatja a basa; híre futamodik, számot kell róla adni; ha megharagszik, felmegy a szultánhoz, panaszt tesz, a basa urakat kellemetlenségekbe keveri; az mindig ábrándos dolgokon töri a fejét, az mindig az ország dolgát akarja intézni, minthogy magának semmi dolga: az őseinek viselt dolgairól álmodozik; az képes a nagy heverés miatt fegyverrel támadni a basa urak ellen, mert jó húsban van, s verekedni tanul; az győzi pénzzel, mert van neki miből s utoljára az urféle azt sem bánja, ha megölik, mert tudja, hogy a nevét így valami rongyos ember fel fogja jegyezni valami rongyos papirosra s rongyos unokák még meg fogják emlegetni róla; s ez tetszik — a bolondnak. Ennek olyan az utókor emlegetése, mint a Mahomet paradicsoma nekünk — törököknek.

Hanem a tisztán pusztán szürös, gubás parasztnép: ez az igazi török basának való csendes birodalom; a milyent Kurbán bég szeretett volna az egész világon látni, a hol csak a félhold ragyog. Nem zúgolódik ez; nem háborgatja a basáit; ha lármázna is, ki hallaná meg, ki hallgatna a szavára; ez nem tud róla soha, mikor verik tönkre a velenczések a török hajóhadat? mikor veszt a szultán ütközetet a Duna partján? mikor támad lázadás ellene saját seregében? mikor volna alkalmas idő a legelső követ felragadni az uton s azzal kergetni kifelé? A basa tetszése szerint elpusztíthat belőle akármennyit, nem kell vele beszámolni senkinek; ez nem mehet instantiával Sztambulig; baj volna neki gyalog olyan mesze menni, kivált, ha minden állomáson botot kapna a talpára; be sem eresztenék ily rongyosan a fényes divánba; aztán ennek elég gond a szántásvetés; nem bajlódik ország dolgaival; nincs is czimere a mire büszkélkedjék, olyan átkozott csúf czimerek, egy-egy kardra szürt török fővel, a mikről mindig azt látja az unoka, hogy ősapja micsoda gonosztettet követett el, s maga is hasonlókra buzdul; a szegény paraszt már az öregapja keresztnevére sem emlékezik, s ezen a tájon még vezetéknevet sem igen hord: hínak kit az apja fiának; ennek a verekedés nem jut eszébe szegénynek; örül, ha vasárnap pihenhet a heti munka után, s egy puska lövéstől mind szétszalad. S ugyan minek is kockáztatná az életét, hát hiszen, ha levágják, s tizet-huszat otthagynak az utfélen temetetlenül, esztendő mulva fogja tudni valaki, melyik volt az ő koponyája az ott heverők közül?

Bizonyára a borosjenői és déznai basák mindazt könnyen megtehették, a mivel dicsekedtek. A szegény parasztnak még csak *ujságirója* sem volt akkor!

Van azonban Déznavár mellett egy Boros nevű falu.

Kurbán bégét jó eleve inték már bánkurai és jeni uri-barátai, hogy ennek a falunak a mennyire lehet, hagyjon békét, mert azok igen vállalkozó emberek.

Valaha nemes emberek voltak — és kalvinisták — és magyarok.

Híres verekedők!

Híres kiabálók; szabadságaikat emlegetők, és pörpatvar-kedvelők. Ezeket jó lesz nem bolygatni.

Egy félszázad alatt ugyan rendszeresen kiforgatták a jámborokat, a miből ki lehetett forgatni, elvették a papjaikat; kénytelenek voltak gyermekeiket a szomszéd oláh faluba hordani megkereszteltetni, s hogy egy kis imádságot halljanak, oda kellett járniok; eloláhosodtak, elhagyták a magyar nyelvet, viseletet, az ujitott vallást; a nemesség természetesen kárba esett egészen; ki lettek vetköztetve régi tulajdonaikból; hanem egy megmaradt mégis náluk, a makacs kalvinista nyak, a kemény magyar ököl és a nemes veszekedni vágyás.

Ezeket pedig jó figyelembe venni okos előljáróknak.

Kurbán bég annyit már tudott felőlük, hogy nagyon rossz fizetők. Ezért jobbnak is találta, a rájuk esendő harácsot a szomszéd-falvakra róni, a mik sokkal jámborabbul fogták fel az uralkodó viszonyokat.

Merész fogadása után tizedik hónapra Kurbán bég közel volt hozzá, hogy ura legyen felfogadott szavának.

A fogadás, mint tudjuk, az volt, hogy egy év alatt Kurbán bég száz szép hajadont szed össze, kiket erőszakkal rabol el völegényeik kezéből. No, biz ezt nem volt nehéz teljesíteni.

Az előleges kihirdetésekből megtudta, hogy mikor lesz valamelyik környékbeli faluban eskető; akkorra ott toppant egy pár száz szarácsival; elég volt az oda; s mikor a násznépség jött a templomból kifelé, azt a lyánt, melyeknek koszoru volt a fején, felkapták a lóra; a kinek valami szava volt ellene, annak adtak egy párt a fejére buzogánnyal; azzal csendesen mentek haza; senkisen üldözte őket; tán csak egy pár oláh átok, a mit pedig nem értenek a török dsinek.

Az elfogott arát pedig bezárták a vár alatti kerek épületbe, melynek a neve maig is palota. Ott egy eunuch háremőr és néhány szerezsen rabnő vigyázott reájuk s szolgált körülöttük.

Az eunuch igen becses darab jószága volt Kurbán bégnek. Kétszáz ökör árán vette Edrenei vásáron. Nagy tudós volt asszonyi tudnivalók előadásában; valódi bevégzett tanár ebben a szaktudományban. Himzeni, énekelni, dobbal, cziterával játszani a legrövidebb idő alatt megtanítá, akinek arra hivatása volt, tánczolni a bayaderek csábító mozdulataival alaposan betanított két hónap alatt s a mellett értett mindenhez; arczkendőzés, turbánkötés, hajak czifra fonadéka, fogak fehérsége, bőr légysága, mindezt csatlhatlan szerek és műértő utmutatás szerint tanítványaival szépen megismertette. A szófogadatlanokat, vagy a kik szemek szépségét pityergéssel rontják, meg is fenytette, ha kellett még korbácsal is; ilyenformán megbecsülhetetlen embere volt Kurbán bégnek, a ki nem mulasztá el koronkint meghívogatni magához Hasszán basát, hogy bemutassa, mennyit haladtak elő tanítványai; s hányan vannak? már van hetven, aztán nyolczvan, majd kilenczven.

A mint az év végéhez közelített, együtt volt szépen a fogadott száz szép hajadon a palotában. Senki sem követelt belőlük vissza egyet is; s nem is vehette volna el tőle.

Hanem egy nagy ur mégis volt, a ki elvehette, azt kifelejté Kurbán bég a számításból; ő hatalmassága, a halál!

Mikor mind a száz együtt volt már, akkor jó nagy ijedten az eunuch a palotából, jelenteni Kurbán bégnek, hogy egy a szép odaliskák közül megszünt tulajdona lenni; meghalt.

— Utczu! Kilenczvenkilencz! kiálta fel ijedségtől dühösen Kurbán bég.

(Vége követc.)

A legelső magyar nyelvten,

és írója — Szylveszter János.

Korunkban, midőn a magyar nemzet öntudatra ébredni, és nemzeti sajtáságainak pártolása, ugy szintén jeleseinek kegyeletes megemlékezése által régi dicsőségét, és hagyományos multját megörökíteni siet, — most, midőn édes anyai nyelvünk, — óriási lépé-

sekkel törve naponkint előbbre a civilizáció ösvényén — ezredéves pongyolájából az európai nyelvek műveltségi fokára eljutott, ughiszem kedves szolgálatot teszünk a Vas. Ujság tisztelt olvasóinak: ha velük egyikét azon jeles egyéniségeknek ismertetjük meg, kik nyelvünk fejlesztésében az első lépéseket megtevén, e részben — a szó legszorosabb értelmében — *ültörők* és *kezdők* voltak; mi által nemcsak mint *nyeleművelők* szereztek a nemzet előtt érdemeket maguknak, hanem *nemzeti főmáradásunk jelentékeny tényezőivé* is lettek. Ilyennek van szerencsénk bemutatni Szylveszter, — máskép Erdős Jánost — nagy reformátort, jeles tanárt, és kitünő nyelvészt — a tizenhatodik század első feléből. Ki midőn a reformatió terjesztése körül egy Dévay, Sztáray, és Kálmánczy vallásos langbuzgalmának épen nem engedett, leginkább az által érdemelt ki magának felejthetlen nevet a magyar nemzetnél, mivel — tudunkra — ő szerkesztette és írta — háromszázhuszonegy évvel ezelőtt a *legelső *) magyar nyelvten*.

Szylveszter János született Szinérváralján, Szatmármegyében, a tizenhatodik század elején. — Hallván Luther, és Melancthon tanainak nagy hírét, Perényi János — akkori földesura, és pártfogójának — segedelmezése folytán, nős korában — az új tanok hallgatása, és tanulmányozása végett 1534-ik évben Wittenbergbe ment, és az ottani főiskola jegyzőkönyvébe — mint életirői megjegyzik — eképen írta be nevét „Ego Joannes Sylvester aliter Erdösi, subscribo legibus studiosorum nationis Hungaricae Vittembergae commorantium.“ (Én Szylveszter János, máskép Erdösi, a Wittembergben tartózkodó magyar nemzetbeli tanulók törvényeinek magamat alája írom.) A wittembergi iskolában töltvén el pár évet, miután Luther tanaival alaposan megismerkedett, mint jeles bölcsész, — s a héber és görög nyelvekben tökéletesen jártas férfiu tért vissza hazájába. Azonban itt — Válinak, ki viszontagsággal teljes életét leírja, előadása szerint — az irigység és roszakarat ezer nemével találkozott, a miért is huzamos ideig egy helyen sem levén megmaradása, valóságos lapda volt a szeszélyes sorsnak kezében; mignem Magyarország akkori nádorának, gróf Nádasdy Tamásnak Ujsziget (mostani Szigetvár) nevű városában, melyet ő görögül „Neonesium“-nak nevezett el, bátorságos menedékhelyet talált. Letelepédvén Ujszigeten, a protestáns valláshoz szító gróf Nádasdy család kegyét teljesen megnyerte, melynek engedelmével ott a serdülő ifjuság számára iskolát állított, és abban fáradságtalan szorgalommal tanitgatta az alsóbb elemi tudományokat. Rövid idő mulva iskolája az egész környéken legjobb hírű lett, ughogy az a minden oldalról oda tóduló feles számú ifjuságot többé befogadni képes nem levén, csakhamar egy nagyobb és terjedelmesebb iskola-épületnek föllállításáról kezdett gondolkodni, mit hatalmas pártfogója és kegyura biztatása és engedélyezése folytán megkezdvén, annak építését nemsokára maga saját költségén be is fejezte. Ekkor, és itt írta Szylveszter János tanítványainak számára az emlékezetes „Magyar grammatikát“ ezen czim alatt: „Grammatica Hungarico-Latina, in usum puerorum scripta, Joanne Sylvestro Pannonio autore. — Neonesi Anno 1539. Die 14. Junii.“

Tehát a legelső magyar grammatika „Neonesi“-ban az az Ujszigeten nyomtatott, hol Szylveszterünk mindent felkaroló ügyekezete, s a tudománypártoló gróf Nádasdy család áldozatkészsége folytán — melynek ő udvari lelkésze is volt — a nevezett évben, könyvnyomtató-intézet is keletkezett. Ajánlotta pedig ezen munkáját Szylveszterünk: tulajdon édes fiának, az akkora iskolába járó Tivadarnak, mint ez a hozzá intézett, és a könyv elején olvasható szép latin versezetből kitünik Alakja e nagy ritkaságu könyvecskének: nyolczadrét, — terjedelme: hat iv, papirosa: tiszta, erős és jó, — ezenfelül sem a levelek, sem pedig azoknak lapjai számokkal jelölve nincsenek. Ennyiből áll mindaz, mit annak külsőjeiről mondhatunk.

Beltartalmát illetőleg, czélunk nem levén annak bírálatába bocsátkozni, elhallgatjuk a szerző alkotta helyes, avagy helytelen nyelv szabályok részletes elősorolását, csak azt jegyezzük meg röviden: hogy Szylveszter János, könyvében a nyelvten természeti

*) Decius Barovius ugyan — mint ezt Bod Péter is 1766 évi „Magyar Athénában“ megjegyzi, — azt állítja: hogy János Pannonius, máskép családi néven — Czezinge János, — Mátyáskori pécsi püspök, és nagy költő — írta volna 1465. táján a legelső magyar grammatikát. És csakugyan Czezinge életirői, midőn az általa írt munkákat elősorolják, magyar grammatikájáról is említést tesznek — azon megjegyzéssel: hogy az — majdnem emlékezetével együtt, — végkép elenyészett! Ily kevés az, mit Czezinge grammatikájáról tudunk. Sokkal világosabbak levén adataink Szylveszter grammatikájáról, azt e nemből méltán „elsőnek“ ismerhetjük. F. N.

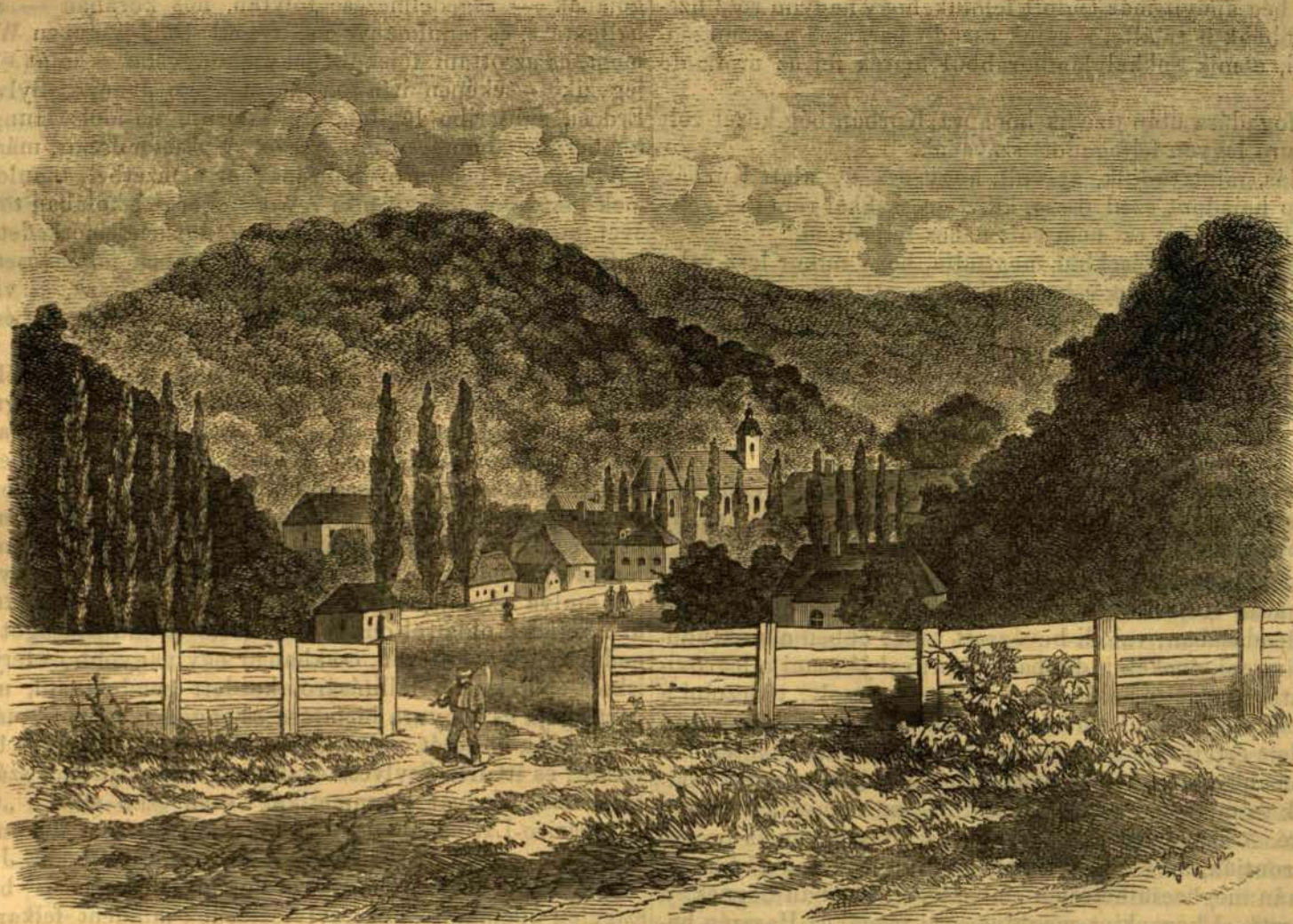
tulajdonairól értekezvén, latinul azt „litteraturának,“ magyarul pedig „betűkről való tudománynak“ nevezi. Számtalan összehasonlításokat tesz a magyar, héber és görög szavak közt, melyekből a magyar nyelvnek, az említett nyelvekkel rokonságára tesz következtetést, — kijelentvén egyuttal *sajátságos meggyőződését*: hogy a ki a héber és görög nyelvekben járatlan, az tökéletes magyar nyelvtant nem írhat. — Mondottuk előbb, hogy az ujszigeti — neonesiumi — typographia főképe Szylveszter János fáradozása folytán állítottatott fel 1539. évben, meg kell itt egyuttal jegyeznünk, hogy ennek *első zsebéje*: Szylveszterünk grammatikája volt. Azonban mily tevékenységgel működött az ujszigeti nyomda mindjárt keletkezésének első éveiben, kitűnik abból: miszerint 1541. évben Szylveszter Jánosnak újtestamentomi magyar fordítása is itt jött ki, nyomtatván az — Abády Benedek tudós pap — és jeles könyvnyomtatónak felügyelete alatt. Mivel pedig Szylveszter János Mózsés könyvei, és a próféták irataiból is közül említett grammatikájában terjedelmes idézéseket, alapos okunk van gyanítani, hogy neki az ó-szövetségi sz. könyveket is magyarra fordita-

sággal teljes időszakban keresendő: midőn századok hosszú során keresztül, pusztító féregkint rágódott a kül- és belelenség édes hazánk kebelén. Ki ne tudná azt: miszerint a kor, melyről emlékezünk, nem egy hazai műemlék, nem egy becses régiségnek volt a jelen nemzedék kimondhatatlan kárára — megsemmisítője! — Valóban, nem csupán mint *hazai régiséget* tekintve, — de különösen a *magyar nyelvészet* érdekében tenne jó szolgálatot az, ki könyvtáraink szüette foliánsai közt, Szylveszter első magyar grammatikáját felfödöztvén, azt a jövő 1861. évi pesti régiség- és műkiállításán bemutatná, s addig is a tudománykedvelő közönséggel részletesebben megismertetné.

Fehér Nándor.

Szklenó.

Szklenó kis tót falu Barsvármegyében, a Körmöcztől Selmeczre vivő igen járt országutban. Neve annyit tesz: *üveghuta*. Hiressé tették meleg vasas fürdői, melyek az ország különböző részeiből gyűjtik ide a vendégeket.

Szklenó (Barsmegyében).

nia kellett, mely fordítás mindazonáltal nyilvánosságra nem jutott. Ezen idézések közül — azoknak kedvéért, kik a régiebb nyelvemlékekben gyönyörködni szoktak, — csak egyet hozunk föl: „Es hiszen az utolsó napokban, az Isten monga, ki fogok ötteni az en lelkemből minden testre, es profetalni fognak az tő fjitok, es a tő leanitok. Az tő ifjaitok latast fognak latni, es a tő uineitek almat fognak latni, es bizonaua a napokban ki fogok ötteni az en lelkemből az en szolgálaimra, es az en szolgáló leanimra es profetalni fognak.“ Joel próféta II. r. 28. 29. v. stb.

Mindazokat pedig, miket mi ezen nevezetes, és régi magyar nyelvtan ismertetéseiül e lapok tisztelt olvasóinak felhoztunk; kérjük, nem mint saját tapasztalásunk és meggyőződésünkből merítetteteket, — hanem mint egyes íróknak e tárgyra vonatkozó szét-szórt jegyzeteiből összeszedetteket — tekinteni; mert — fájdalom — ezen becses régiség hazánkban úgy elenyészett, hogy könyvtáraink — legalább az én tudtomra — aligha képesek többé ennek egyes példányait felmutathatni! Ennek, valamint számtalan más jeles könyveink elritkulásának is, — melyek közül soknak még csak emlékezete sem marad fenn köztünk, — oka, azon viszontag-

Hazánk felső vidékei igen számos fürdőt mutathatnak föl, a melyek itt ott meglehetősen el vannak látva némi kényelmet nyújtó épületekkel — ezek közé tartozik *Szklenó* is.

Nem valami vad vidék ez, hanem szép zöld erdőkkel borított heglánczolatok összetóduló csoportozata s e zöld hegyek által képzett völgyben fekszik *Szklenó*, szilvások, gyümölcsösök között, s csak itt-ott pillant elő egy szerény, tiszta, fehér lak, s nyulik ég felé a karsu nyárfa.

A ki e tájt így pillantja meg, az annak regényességéről, szépségeiről azonnal meg lesz hatva s lépteit a falu felé siettetni fogja.

Van *Szklenón* vendégfogadó, csinos étteremmel, hol a vendégek kész szolgálatra találnak mindenkor. Van továbbá négy fürdőház, szintén kényelmesen felszerelve, s ezek közül az ugynevezett „*Urak fürdője*“ a legszebb, melyet második rajzunk ábrázol. — Ez valóban gonddal, izléssel épült, s e nemben magában az országban is ritkítja párját. Van közelében egy kis park s a fürdő udvaráról is gyönyörű a kilátás a közel fekvő hegyekre. Mindamellet, hogy a kényelemről eléggé van itt gondoskodva, az ár nem valami túlesigázott, erre a kincstár mint a fürdők tulajdonosa, ügyel-

tet. Az itteni élet szórakozást is szerez a betegeknek s ha a közel Selmech bányász-akademistái néha ide jönnek mulatni, akkor a vig-ság és jó kedv tanyájává alakul át e fürdő.

Szklénóról, a völgyben tekergő smaragd-zöld pázsittal környezett patak mentén gyönyörű ut vizs tovább. Ez valóban oly szép, s kellemes, hogy alig lehet elhinni, miszerint emberi kéz s művészet ne járultak volna hozzá a szabad természet e remek alkotásához. Ily vidéken száz esztendőt élhetne minden ember, ha megbecsülné magát!

Hazánk felső része szép tájairól nevezetes. Jó részét bebarangoltam, de ily szendét és megragadót csak ritkán láttam. Innen két mérföldre van Selmech. *Luppa Péter.*

Vázlatok

a magyar

viselet történetéből.

(Folytatás.)

Magyar hadiviselet a XVII. század elejéről.

Mai képünk egy magyar könnyű lovast, azaz: *huszárt* és két *gyalog*-harczost állít elő a XVII. század elejéről Scheffer és Dillich „Cronica“-jában lévő rajzok után.

Tudva lévő dolog, hogy a huszárságot Corvin Mátyás állította fel 1459-ben, a mennyiben Zsigmond király katonai törvényét a „portalis insurrectio“-ra nézve akként módosította, hogy a királyi, főpapi, nemesi birtokból minden huszádk jobbágy bizonyos ár vagy díj mellett, mint könnyű lovas, hadi szolgálatokra állíttassék és szereltesék fel. Innen vélik származottnak néme-lyek a huszár elnevezést. Mások azonban, alapos okoknál fogva, azt tartják, hogy a *huszár* elnevezés régi ősszó, mely Mátyás király előtt is használatban volt. — Viseletére és fegyverzetére nézve a huszárság akkor még megtartotta nemzeti ősi jellemét, az akkori hadviselés igényeihez alkalmazva, a mennyiben kopja és kard mellett, tegzet, ijat és paizst is használt, ez utóbbi azonban 1572-ben meg lön szüntetve a lovasságnál. — Már a XVI. század végével és a XVII. elején a harczmód tökéletesbülése a huszárok fegyverzetében is változásokat idézett elő. A fentemlített „Cronica“ szerint a huszárok

ezen korban vasinget viseltek, mely a kart és czombokat is elfödé; olykor hegyes magyar sisakot, tollal diszitve, továbbá szűk nadrág, hosszú sarkantyus csizma és kaczagány egészíté ki az öltözetet. — Fegyverük volt: hosszú nyelű kopja, két águ kis zászlócskával; veres és fehérre festett nyelének közepén pedig fa-gömb volt alkalmazva, részint a vágások elhárítására, részint pedig a kéznek, a szurásnál, erősebb támaszpontul szolgálendő. — Használtak továbbá görbe kardot, és egy hosszú egyenes hegyes tört, mely a jobb lábszár alatt a nyereghez volt csatolva, — valamint a nyereg hátuljára tokba volt egy pisztoly illesztve. — A huszár-kapitány — parancsnok — viselete hasonló, de fényesebb volt, pánczélon felül vörös dolmányt viselt; fegyverzete kard és buzogány volt, mely utóbbit vagy a hátára, vagy az első nyereg-kápara akasztotta.

A csapat zászlója hasonló volt a kopja kétágu zászlójához, de ennél jóval nagyobb. — Lovaik nyaka, háta és szügye állatbőr-kaczagánnyal volt borítva.

Dillich szerint a magyar gyalogok általában *hajduknak* nevezettek. Öltözetük volt tollas főveg, zöld, vörös vagy kék-szinű dol-

mány, karassia (Corney) szövétből, — violás-barna magyar szűk nadrág és bakkancs, a felsőöltönyt farkas kaczagány pótolta. — Fegyverzetük volt: rövid puska, kard és csákány vagy bárd, mely utóbbit az övre illesztett vaskarikába dugva viseltek, jobb oldalon ugyanott puska-por-tartó szaru függött alá.

A csapat zászlója a huszárokénál nagyobb és négy-szegletű, de nyele igen rövid volt, mint akkor általában az európai gyalogságnál. (Folytatás.)

Viskelety B.

A babona.

Az itt elősorolandó idegen babonákból látandjuk, hogy azok jó nagy része nálunk is ismeretes, miből önként következik, hogy a népünk közt élő legtöbb babona nyugatról származott ide és nem megfordítva innét tán oda. — Ha valaki nálunk is összeírná a nép babonáit és kiválógatná a román,

szláv és német eredetűeket, úgy a magyar eredetű bizonyosan tetemes kisebbségben maradna. Babona nélkül ugyan még, egy nép sem találkozik, de ebben mégis nagy köztük a fokozati különbség, a szerint a mint a természet egyiket vagy másikat több lelki és testi épséggel áldá meg.

„A német népbabona a jelen korban“ ily czimű munka jelent meg Németországban legközelebb, melyből igen érdekesnek, sőt tanulságosnak vélünk néhány adatot közölni:

Magyar hadiviselet a XVII. század elejéről.

A német népnél kevés háznál ismeretlen e közmondás: Amit hétfőn téssz, csinálsz, az nem éri meg a hét végét. A *helfő*, németül Montag (holdnap) a hold régi napjai s innét eredt e balhit. A hold elfogy, s így megsemmisül minden, mi az annak szentelt napon kezdődik. Különösen veszedelmesnek tartatott a *csülörtök*, németül Donnerstag (mennydörgőnap), napja az ord mennydörgő istennek. E napon nem volt szabad semmi fontos dologba kapni, mert a rossz szellemek mindenütt ólálkodtak keresve az alkalmat, hogy árthatanak. — Hogy péntek szerencsétlen nap, ez keresztyén fölfogás; mert az ősnémetek e napot szerencsésnek tarták, mivel Freya-nak a szerelem istennőjének volt szentelve. Még ma is örömet tartja a nép a lakadalmat e napon, továbbá metéli a körmöt, hogy azáltal a fogfájást eltávolítsa és nyiri a haját, hogy az gyorsan nőjön.

A mikor a mi karácsonunk esik, akkor tarták a régiek a téli *napforduló ünnepét*, mivel szerintük ekkor kerülték meg az istenek a földet és járkáltak mindenfelé, sokat ártván és sok jót tevén, hol alkalom kínálkozott. Innét ered, hogy ma is oly fontosnak tartják a karácsonra következő tizenkét napot, melyek mindegyike előképe egy-egy hónap a jövő évből s ha ez idő alatt az éjekre pontosan vigyáz valaki, hát határozottan megtudja előre, hogy melyik hónap lesz meleg, hideg, nedves, száraz, viharos vagy kellemes napokat számláló. Az álom is legcsalhatatlanabb jelentőségű e tizenkét nap alatt, melynek éjein egyáltalában nem tanácsos valamit dolgozni.

Hasonlóan összeesik a mai János-nap a régi németek *nyári-napforduló* ünnepével. Ekkor is mindenfelé bolyongtak az istenek és alkalmilag sok rosszat meg jót tettek az emberekkel. A régi jánostüzet jelképezik, mely ez időben tetőzési pontját (Culminationspunkt) éri el. Némely vidéken hiszik, hogy déli tizenkét és egy óra közt egy kéz nő ki a földből, melylyel felette veszedelmes érintkezni. A földben levő kincsek is ekkor kiemelkednek, sütkérezni a napon s helyüket éjjel lebegő lángocsák jelölik. A linka (Johannis-kraut) ezen éjen szedve, megóv a hidegleléstől és a jánosnap harmat a füvek- s virágoknak gyógyerőt kölcsönöz. Thuringában és Szászországban e nap hajnalán, éjjel font virág- és lombkoszorúkkal s füzerekkkel a házakat s az utcákat keresztbe beaggatják. Harz vidékén fenyűfákat ékesítnek fel tojással s virágokkal, melyek körül a leányok tánczot járnak és a pogány-korból eredő dalokat énekelnek.

A *husvét* (Ostern) eredetileg Ostara istennőnek szentelt tavasz-ünnep volt, mely az ébredő természetet jelzé, úgy a piros tojás is, melyet a nap színére, veresre festenek. Oly szerencsés e nap, hogy még a nap is, midőn reggel felkel, örömeiben hármat ugrik. E mondat a keresztyén kor úgy módosítá, hogy e nap reggelén, ha egy vízzel telt edényt az udvar közepére tesznek, e viz tükrén a husvét bárány látható. A folyók, patakok Ostarának szentelvék s ha husvétnapon, azoktól napkölte előtt vizet meritünk s ebben megmosdunk, szépek leszünk, egészségesek maradunk; csak hogy a merítés alatt hangot sem szabad ejteni. A zöldcsütörtök sem keresztyén eredetű, mert az Thor vagy Donara napja. Némely vidéken e napon minél több növényt igyekeznek ültetni; mert az mind megéred; ha valaki valami zöldet eszik, egész évben lesz pénze, minde nek előtt pedig mézet, a régi istenétket, kell enni.

A *Walburganapja* (Walpurgistag) Donar isten napja, teljesen pogány jellemű, s egész Németországban számtalan babona van hozzá kötve. Valburga éjén a gonosz emberek a boszorkányokkal a Szentgellérthegyre (Blocksberg) mennek, hol tánczot járnak, miközben a havat eltánczolják; ezután minden irányban elszélednek s a mennyire csak tőlük telik, mindenfelé ártani igyekeznek. Ez okból Észak-Németországon ez éj alatt jól bezárják az ablakokat, ajtót s a küszöbre seprűt tesznek. Ha Valburga napján eső esik, az év terméketlen leend.

A *csillagjóslatot* Németországban még sokan hiszik. A planéták könyvei a csillagjóslati könyvek, csiziók, álmos könyvek, mint nálunk, úgy Németországban is, lepik el a ponyvairodalmat.

A pogány időből számtalan *végzetesjel*, *jósjel*, maradt fenn. A Nornáknak felajánlt kutya üvöltése, a ház szerencsétlenségét jelenti, hol üvölt. Némely kutya oly jól jövendöl, hogy mindig meghal valaki ott, hol üvölt. — A ló is nagyban jövendöl; ha nyerit, mikor leány megy el az istálló előtt, akkor annak az évben kérője jó; ha pedig megijed valamely ház előtt, azon házból valaki kihal. — Ha a nyul az utazó előtt az uton keresztül fut, az szerencsétlenséget jelent. — Ha valaki látogatóba menve disznófalkával találkozik, úgy nem lesz szívesen látott; de ha juhokat lát, szívesen

fogadják. Mikor a hollók egymással szembe röpülnek, háboru lesz; a bagoly huhogása a házon halált, a szarka csörgése veszekedést, pörpatvart jelent. — A kakuk a pogánykorban isteni madárnak tartatott, mely közel viszonyban állt némely istennel; a ki e madarat tavasszal először hallja szólni, csak olvassa meg, hányat kukkant, annyi évig fog még élni. Pókot, kivált aprót reggel látni, szerencsés jel, de este nem jót jövendöl. — Ha a méhraj valamely házra száll, abban tűz fog támadni. — A ki két szalmaszálat keresztben fekvé talál, szerencsétlenül jár.

Maguk az emberek által is sok *előjel támadt*. Németországban még a miveltebb osztályokban is hiszik, hogy ha az asztalnál tizenhárom személy ül, egynek közülök meg kell halni. Ha a kés vagy villa leesik s a talajban megáll, látogatót várhatunk. Ki a sőt vigyázatlanságból kiönti, még az nap perpatvara lesz. Ha a gyertya lángja elágozik, levelet kapunk. Ha reggel éhgyomorra háromszor tüsszentünk, az jó jel, mert ajándékot hoz.

Az *álom* jelentőségében sokan hisznek, különben az álmoskönyveknek nem volna még mindig oly jó kelete. Ha valaki álmában világos lángot lát, úgy nagy örömet várhat, ellenben szerencsétlenséget, ha a füst lángnélküli. A tojás czivódást, a féreg pénzt, a gyöngy vagy szőlőfürt könyeket, valamely fog kiesése rokonok halálát jelenti. Legjelentékenyebbek az álmok a tele hold első éjjelén, vagy valamely új lakásban. A déli álom semmit sem jelent, de annál többet az éjféli.

A németeknél a *jövendőmondás* különféle alakban, általános divatban van. Andrásnap estéjén a leányok, háttal az ajtó felé fordulva, papucsot dobnak hátra s ha a papucs a földön hegygyel a szoba felé áll, még az évben megjő a völegény. Szilveszteréjén a leányok s legények dióhéjba öntött lámpácskákat tesznek a vízre s ha egy férfi és leány lámpái egymáshoz közelednek, akkor azok egybekelni vagy egymáshoz hűk maradni fognak.

A *kártyavetés* a runapálcácskákkal üzött jövendölésből eredt. Alig hihetni, mint el van terjedve Németországban a kártyavetés. Berlinben egy könyvtáros, egy jövendőmondó kártyajátékból 60,000 példányt adott el hat hó alatt! — Az ólomöntés egész Németországban el van terjedve, András és Szilveszteréjén. A vízbe öntött ólom alakjából kimagyarázhatni a jövendőt, kivált a házasságot. Thuringában pedig azon szokás is uralkodik, hogy éjjelben a leányok fölkelnek, az asztalt megterítik, mint délben s kitarják az ablakot, hívén, hogy a völegény azon át bemutatja magát.

Sőt még *büvszereket* is használnak. Hogy a kincsásás hány embert tett szerencsétlenné, ugysis képzelhetni. E mesterséget most az iparlovagok kezdik kezelni és még mindig van, ki rá hagyja magát szedni. Az utolsó dán háboru alatt számtalan katona vett büvczédulát, hogy az által magát minden lövés és vágás ellen biztosítsa. Az utolsó olasz háboru alatt is egy könyvtáros számtalan büvczédulát adott el a harcztéren a német katonák közt. — A würtembergi iskolatanítók szép pénzt vesznek be azért, hogy papirra mondásokat írják, melyek mindenféle veszély ellen megóvnak.

A *rálehelésnek* különös büverőt tulajdonít a babona, ha közben bizonyos titokszerű szavak mondatnak. — A rápökés különösen hathatós büvszer; így jó a vásáron vagy reggel a bevett első pénzdarabot megpökni, mert akkor az nap sok pénz jő be. A kártyázók, ha vesztenek, adatnak maguknak egy darab pénzt, mely mint ajándékfillér a szerencsét megfordítja. — Ha valamely tüzet nem lehet eloltani, akkor a falu legelőkelőbbje háromszor lovalgolja azt körül. —

A pogánykorban a *büvölés* mindig áldozattevéssel járt s ezt a mai babona is megtartotta. Karinthiában szalonnát, zsirt s egyéb étszert vetnek a tűzbe, hogy a tűz a házat megkimélje. A sváb földön, Tyrolban és Pfalzban etetik a szelet, marokkal hintve elébe a lisztet s e szavakat mondva: „Itt van szél, liszt, gyermeked számára, hanem csillapulj is ám el!“ — Más helyeken meg aratáskor kévéket hagynak a mezőn „Wodan istennek.“ Máshol meg a leartott első kévét a csűr ajtaján kidobják, nem törődve többé semmit vele. Németország majd minden vizén hisznek létezni büvös lényeket, melyek neve Nixe-k. — Ezek évenként ember áldozatot követelnek s azzal békitik ki őket, hogy a vízbe fekete tyukot dobnak.

A testi bajokat *ráolvasás* által gyógyítani holdfogytakor szokták és pedig vagy napkelte vagy napnyugta előtt. — Harz vidékén következő szavakat mondják a sömörre: „A fecske és a sömör,

elmentek a tengeren; a fecske visszajött még, de a sömör többé soha.

A boszorkányokat a németek még mindig igen hiszik. Némely alrendű családok a boszorkánykodással annyira elhírhedtek, hogy azokból senki sem mer házasodni. — Karinthiában a boszorkánynak kikiáltott szerencsétlent addig üldözik, míg más vidékre nem költözik. A gyakorolt boszorkány mindig vén asszony, mert a tanulási idő sokáig, háromszor hét évig, tart. Ez idő letelte után az ördög a boszorkányt beavatja szövetségébe, a mennyiben annak háta közepére egy fekete bakkörmöt besűt, mint bélyeget. — A boszorkány ismertető jelei: összeérő szemöldök, vörös szemek, továbbá senkinek nem mer szemébe nézni, és a seprűt át nem lépi világért sem, ha reggel hazulról elmenve, asszony szólit meg bennünket, az bizonyosan boszorkány.

Legelterjedtebb pedig mindenek felett a hit a *kisértelekben*. Minden, ki erőszakos halállal mul ki, még annyi ideig fog a földön bolyongani, meddig különben élt volna. Ki pénzt ázott el, ha meghal, lelke addig kóborol, míg valaki azt fölássza. A fősvények, embernyuzók és boszorkányok, haláluk után fekete vagy tüzés kutyá avagy tüzés disznó képében kóborolnak. A tüzés emberek, kiket éjjel látni, szegény lelkek, kik egykor a határkövet odább mozditották. A lidérczek keresztség nélkül meghalt gyermekek lelkei. A *szellemek*, mind a pogánykorból eredtek és a természet erőinek megszemélyesítését képezték. Akaratuktól függ, hogy az embernek láthatók legyenek; az emberrel viszonyt, sőt szerelmi viszonyt is kötnek. Ez utolsóra különösen a Nixek hajlandók. Ezek fiatal emberek közé keverednek, ezeket a vízbe csalogatják; de szerencsére mindig megismerhetők arról, hogy ruhájok széle nedves.

A *törpékről* élő monda is a pogány korból eredt. Ezek ismerték a hegyek kincseit, föld alatt laknak, ott egyházat építenek s az embereket, kikhez nagy vonzalmuk van, komának meg-meghiják; tehát keresztyének. Ellenben a *koboldok* dühös pogányok, szemök ég, s láthatlanná lesznek, ha fölteszik büvsipkájukat (Tarnkappe). Különös, hogy a monda a koboldok szerelméről, valamint nőkoboldokról sehol sem emlékezik. Átalán igen udvariasak s hasznosak a háznál, míg meg nem bántják őket; de vannak gonoszak is, kik szüntelen zaklatják az embert és sok kárt okoznak. A ki egy koboldot akar szerezni, az János napján délben menjen az erdőre, egy hangyabolyhoz, hol egy madarat találand, melyhez bizonyos szavakat kell intézni, mire az kobolddá változik és az elé tartott zsákba ugrik.

Mennyi képzelő erő és tévely rejlik a babonában! J.

Egy angol véleménye butorainkról.

(Egy vidéki levelezőnk naplójából.)

Néhány évvel ezelőtt *Árpád* gözösön utazván Győr és Pest között, a hajónak első helyén egy komoly arcú, szikár, züllött férfi, ki világos kék bársony kabátban, magát elkülönítve, az egész utitársaságnak igen feltűnt, velem külföldi utast gyanított. Angol volt ő, kihez — midőn vagy megállott, vagy széket foglalt, bátorságot vettem magamnak, közeledni; és eleintén angol nyelven kezdtem vele szóba eredni; a mi nehezen menván, utóbb francziára fordítottuk a szóváltást, és igen érdekes bő beszélgetésbe merültünk. Megértettem tőle, hogy ő mint afféle dilettáns utazó,

Magyarországot vágyik ismerni részletesen, — hogy már több vidékét beutazta, és számos uri családhoz ajánlólevelekkel is ellátva levén minden tájra, most az alföldet szándékozik beutazni. Néhány ajánlólevelet mutatott is, melyekből meggyőződtem, hogy ez az angol gentleman látta a magyart, falukon lakva, nemcsak a könnyen hozzáférhető köznépi osztályban, hanem az elzártabb uri családokban is. Amazt mellözve, melyről az én angolom főleg a minduntalan előforduló szitkos beszédet, káromlást róvta meg sajnálattal, — egyedül a falusi magyar urak háza és családja iránt tudakoztam tőle, hogy mit jelölt meg, utazási naplójában, és mit tapasztalt szépet, nemszépét, erényt vagy hiányt, a mi az angoloknak szemetszuró?

Kissé vonakodott nyíltan szólni, és soká csak az eredeti és dicséretes észleléseknél maradt; hogy pl. mindenütt szívesen fogadták, igaz vendégszeretettel, — tetszett neki a busás élelmezés, a jó bor és kivált az izletes cipó és kenyér, mint otthonos minden háznál. De én nem hagytam békét emberemnek, és addig szoritottam, addig ostromoltam kérdésekkel: „Hát ez hogyan tetszik, — hát amaz, — mit kellett magyar uri házaknál nélkülöznie, a mi angol uri házaknál sehol nem hiányzik?” stb. mignem nagy sokára kisütötte, hogy mi sértette vizsgálódásait olyan igen, és im ezekben expectorálta magát.

„A legmódosabb földesuri háznál is, — bár a szobákat mind összejártam, és szememet majd kinéztem, — nem találtam sehol könyv szekrényt, miből én azt következtetem, hogy a magyarok nem becsülik az olvasást és tudományt, pedig ebben rejlik társalgáshoz a legbővebb tárgy, sőt valódi műveltsége egy nemzetnek. Ugy lát-szik, mintha a magyarok azt tartanák, hogy könyv, tudomány és olvasás csak papnak és tanárnak való.” Igy szólott az angol, és az angol oda tapintott.

De bezzeg most ő fordult fölül, és viszont engem próbált nyilatkoztatni, hogy szóljak én is neki őszintén, vajjon mit gondolok, honnét és miből magyarázható ez a hiány. „Mert, ugymond, ő azt nem hiheti, hogy uri házaknál könyv épen nem találtatnék; ha pedig van, miért azt eldugva tartani, miért nem annak szekrényt készíttetni, szintugy, mint a hogy a ruha-neműeknek külön diszes szekrényeket tartunk? Vagy magyar uraknál könyvet tartani szobákban valami szégyen?” Hallgattam, de kissé ráztam fejemet, hogy én még nem ezt gyanitom a valódi oknak. „Ugy-e, folytatá az angol, ön nem akarja saját népét alázni és róla az igazat megmondani? Ugy-e, ezek az urak, delnök, kisasszonyok, urfiak, nem tudnak ügyesen olvasni, és talán az olvasás terhökre van, s nekik nem élvezet; következésképp ők a legnemesebb multság szükségét nem is érzik?” Gondolám magamban: *Jó lesz hallgatni.*

De a hajón csöngettek, felugrándoztunk és vége lett minden további beszédnek. Sietve nevét kértem, és ő szíves kézszerítással mondá nevét, *John Littleman*, s megszólalva magyarul „*Jó egészséget kívánok!*” azzal eltűnt.

Hanem addig is, míg urigyermekeinkben egy ügyesen olvasni tudó, s ennél fogva olvasást örvendő, áhító új nemzedék nyomuland utánunk, — a felébredett nemzetiség küljeleihez (minők: a magyar nyelv, öltözet, zene, táncz, színészet, akademia, muzeum stb.) soroljuk be és valósítsuk azt a kelléket is, hogy legyen minden családos uri háznál, a többi csinos szoba-butor között feltalálható még egy, a mi maiglan hiányzik, — a *csinos könyv-szekrény.* q.

T Á R H Á Z.

Egy magyar borkereskedő.

A kereskedés az államok jólétének fölendítője, ezáltal jutnak fényre és hatalomra.

A történelem bebizonyította, hogy a hol a kereskedés virágzásban van, a műveltség is gyors léptekkel halad előre.

Anglia jelenleg a kereskedelmi üzlet iskolája; minden angol, kereskedő; ezáltal lett e nemzet oly gazdag, ezáltal lett ura az öt világrészre kiterjedő birtokoknak, ennek köszöni világhatalmi állását.

Anglia más nemzetek, de főképp saját multjából sokat tanult, megmutatta, hogy bölcs munkálkodással és közös törekvéssel többet lehet elérni, mint ezer meg ezer szuronynyal, a mikkel nem igen bír; a társasélet gyakorlati oldalát bölcsen felfogván, fejlődésének oly irányt adott, mely tartós és hasznos árasztó jövőt biztosít, Angliában van azon nemzet, mely minden eszmét kivitele előtt jól megfontol és csak úgy használja föl gyakorlatilag, ha előnyére és hasznára szolgál.

Anglia bölcsője a legszebb eszméknek, hol az ész nincs lebilincselve, hanem szabadon mozoghat, csak ily nemzetnél lehetséges az előrehaladás!

Ezen nemzet működéseit tanulmányozni, gyakorlatilag hasznosnak talált elméleteit utánozni, ugy más nemzetek törekvését és haladását figyelemmel kísérni, és saját nemzeténél alkalmazni, szép és nemes feladat.

Ez főérdeme azon férfunak is, kinek hazája érdekében szerzett érdemeit, honfitársaival rövideden közölni akarjuk.

Schwartz *Alojos*, a híres magyar borkereskedő, született Magyarországon Szegszárdon 1796-ban, hol atyjától a bortermelés- és kezelés első ismereteit sajátjává tette. Már 20 éves korában Bécsbe jött, hol Lenkey Ákos hazánkfa mellett, a borüzletben hasznos tapasztalatokat szerzett magának. Ezután csekély vagyonával maga alapított egy borkereskedést, évekig tartó tanulmányozás és fáradság, s nagyszerű vállalatok által a birodalom első és legtekintélyesebb *nagy bor-kereskedőjévé* emelkedett föl.

A francziák pinczekezelését és ebbeni tudományos kutatásait eredményt nemcsak hogy magáévá tette, de saját, czélszerűnek és gyakorlatilag

hasznosnak mutatkozott fölfedezésekkel és javításokkal is gazdagította. Legnagyobb szerű minta-pinczékét alapított. Franciaországból és a Rajna vidékéről ügyes és tapasztalt pinczemestereket hívott meg magához, és magyar borainkat tudományos vegybontás alá vonatta.

Ily példás fáradozások és eredményteljes kísérletek után, el is érte azon szép és nemes, hazafiúi buzgalmából eredt szándékát, magyar borainknak az illő helyet kivívni és őket az egész világgal nemcsak megismertetni, hanem meg is kedveltetni.

Ezen célból beutazta majdnem a félvilágot, folyó év majus 3-án negyedszer ment Amerikába, kereskedelmi összeköttetésbe lépett Orosz-, Svéd-, Angolországgal, Németalfölddel, Kelettel, Egyiptommal, Keletindióval, Amerikával, hol saját raktárai vannak, továbbá Kaliforniával, Ausztráliával, sőt az Ecuador köztársasággal is. Ezen tartományokba sok ezer akó magyar bort küld; s ezen, oly könnyen megromolható árut, célszerűen kezelés és iskolázás által, képessé teszi, miszerint bármely égalj és légmérséklet változatainak és behatásainak ellentáll, bárminő szállítást és raktározást kibír, és rendeltetése helyére, kristálytisztán érkezik meg. Schwartz Alajos volt az első, ki hazai borainkkal az annyira elhírhedt francia és rajnai borok ellen a versenyt kiállotta és bebizonyította, miszerint a magyar borok nemes belbecsük és sokféleségük tekintetében a francia és rajnai borokat is tuhaladják; ő volt az első, ki annyi vizsaly és veszteség daczára egy kiviteli magyar borkereskedést alapított, melynek sokoldalú hasznát hazánkra nézve minden gondolkozó ember átlátja, és el kell ismernie azon nagy érdemeket, melyeket Schwartz hazánk leggazdagabb és nemes terméke, ezen már csaknem nélkülözhetlen szükséglet értékesítése és terjesztése érdekében közel félszáz éves munkássága által szerzett magának.

1859-ben egy „Bécs-Pesti központi borkereskedelmi társulat“ czégű részvény-egyletet akart életbe hozni, két-három millió forint tőkével.

De az idő-viszonyok e nagy terv kivitelét megátolták.

Kívánatos volna, ha ezen eszme folytán egy magyar központi borkereskedelmi társulat alakítatnák, mely a kiviteli kereskedés által gazdag termékünket mindinkább értékesítené és hazánknak egy kiüríthetetlen pénzforrást nyitna. Schwartz megtörte az utat, kár volna, ha most, miután a főnehézségek el vannak hárítva, hazánkban ezen szép és hasznos vállalat kellő pártfogást nem találna, és a veszendőség martalékául esnék.

Őrizzük meg hűen nemzetiségünket, de e mellett ne felejtszünk el hazánk jólétéről is gondoskodni, az időviszonyok késztenek mindent megragadni, miszerint a korszellemmel haladjunk és magunknak közös törekvéssel jobb jövőt teremtsünk, mely örök és maradandó legyen.

Irodalom és művészet.

+ (Kisfaludy-album.) Libay Lajos jeles hazai festésünk, közelebb egy csinos albumot állított ki, mely a Balatonvidék festői pontjait ábrázolja. E mű különösen arra volt szánva, hogy Kisfaludy szobrának leleplezési ünnepélyéről (junius 14.) maradandó emlékül vihessék haza mind azok, kik e vidék koszorus dalnoka iránt kegyelettel viseltetnek.

+ (Kohányi Sámuelről „Széchenyi-émlény“) czim alatt eredeti magyar dalok fognak megjelenni Herz János kiadásában, előfizetés útján. A mintegy 3 nagy negyedréti ivre terjedő füzet jelesebb hazai költőink műveiből kiválasztott, s zenére alkalmazott 10 dalt fog tartalmazni. A tiszta jövedelem fele az Akadémia rendelése alá fog adadni, az országos Széchenyi-szoborra leendő fordítás végett. Előfizetési ára 1 ft, postán küldve 1 ft 15 kr. Megjelenik július elején. A pénzek Herz János kiadóhoz küldendők be.

— Beküldetett szerkeztőségünkhöz: „Ima és egyházi beszéd, melyek üdvözült gr. Széchenyi István tiszteletére a losonczyi helv. h. egyházban 1860 év aprilis 29. rendezett gyászünnepe alkalmával elmondattak Kis Gábor losonczyi ref. r. lelkész által.“

+ (Thali Kálmán „Kárpáti kürt“) czimű költeményfüzére bővítve s a szerző arcképével ellátva nemsokára második kiadásban jelenik meg Pfeifer Ferdinándnál. Előfizetési rá 1 ujtjával.

+ (A magyar divat emelésére) keletkezik egy „Pesti hölgy-divatlap“ mely Király János szerkesztése mellett folyó évi július 1-én indul meg, havonként kétszeri (1-én és 15-én) megjelenéssel. A divaton kívül, melylyel e lap kiválólag foglalkozandik, lesznek benne mulattató olvasmányok, elbeszélések, művészeti ismertetések, hasznos házi jegyzetek, fővárosi s vidéki hírek stb. A szerkesztő igéri, hogy ez új vállalatát igyekezni fog a női közönségre nézve gyakorlati hasznává tenni. Előfizetési ár félévre 4 ft, negyedévre 2 ft. A pénzek Király János kiadó-szerkesztőhöz (aldunator 3. sz.) küldendők.

+ (A Sárospataki „Népszerű naptár“) 1861. évre is meg fog jelenni, Antalfi János tanár szerkesztése mellett, ki a tiszta jövedelmet a sárospataki főiskolai testgyakorló-intézet fölszerelésére ajánlá fel. Ára 25 ujkr lesz; kik f. évi július 20-ig előfizetnek, azoknak egy példány 20 krba kerül.

b. — Megjelent M.-Szigeten: Keresztény egyháztörténet. Helv. hitv. Népiszkolák használatára. Kiadták a m.-szigeti h. h. főleemi iskola tanítói.

+ (Ördög Endre) Aradról előfizetési felhívást küldött szét „Kenderesi Pozdorja Boldizsár utazása a hatodik világrészben“ czimű humorisztikus munkájára. A mintegy 12 ivre terjedő mű ára 80 ujkr., s f. évi september hó elején fog megjelenni.

+ (M.-Szigeten egy kis történeti mű) jelent meg, következő czimvel: „Vezérfonal a világtörténet előadásában. Helv. hitv. népiszkolák használatára. Kiadták a m.-szigeti h. h. főleemi iskola tanítói.“ A kis mű 38 lapra terjed.

+ (Goethe „Faust“-ját Nagy István), kinek e remek mű magyar fordítását köszönhetjük, közelebb a nemzeti színpad számára ügyesen jelenetetzte. Színészeink már készülnek is rá; mint halljuk, Tóth József választotta jutalomjátékául.

Közintézetek, egy-letek.

b. — (Egy tolnamegyei gazdasági egylet) alakíthatása végett gyűlést tartani engedélyt'esközöltek ki Dóri Frigyes, ifj. Bartal György, Szluha Benedek urak; azért tisztelettel meghívják a megye mindegyik gazdáját jun. 26-án tartandó alakítógyűlésre Szegszárdon megjelenni, s az egylet megalapítását előmozdítani.

b. — (A természettudományi társulat) jun. 9-ki ülésében Molnár János a Bereg megyében levő hársfalvai és ploszkói forrásokat ismerteté, melyek gr. Schönborn uradalmaiban vannak. Molnár ur e forrásokat vegybontás alá vette. E két forrás vastartalma égvényes savanyu-vizekhez tartozik. — Preusz tanár a vegytan új rendszerét ismerteté, melyet Gerhardt gondolt ki. A dijoni Akadémia a társulattal csereviszonyba lépven, emlékiratait 1851-től 1859-ig már meg is küldte. Ezek egyik kötetében egy barlangról van szó, melyekben őslényi maradványok közt kőfegyvereket is találtak, a mi tehát bizonyosága lenne annak, mit eddig nem hittek, hogy t. i. emberek már földünk alakulásának jelen korszakát megelőzőt időben is éltek.

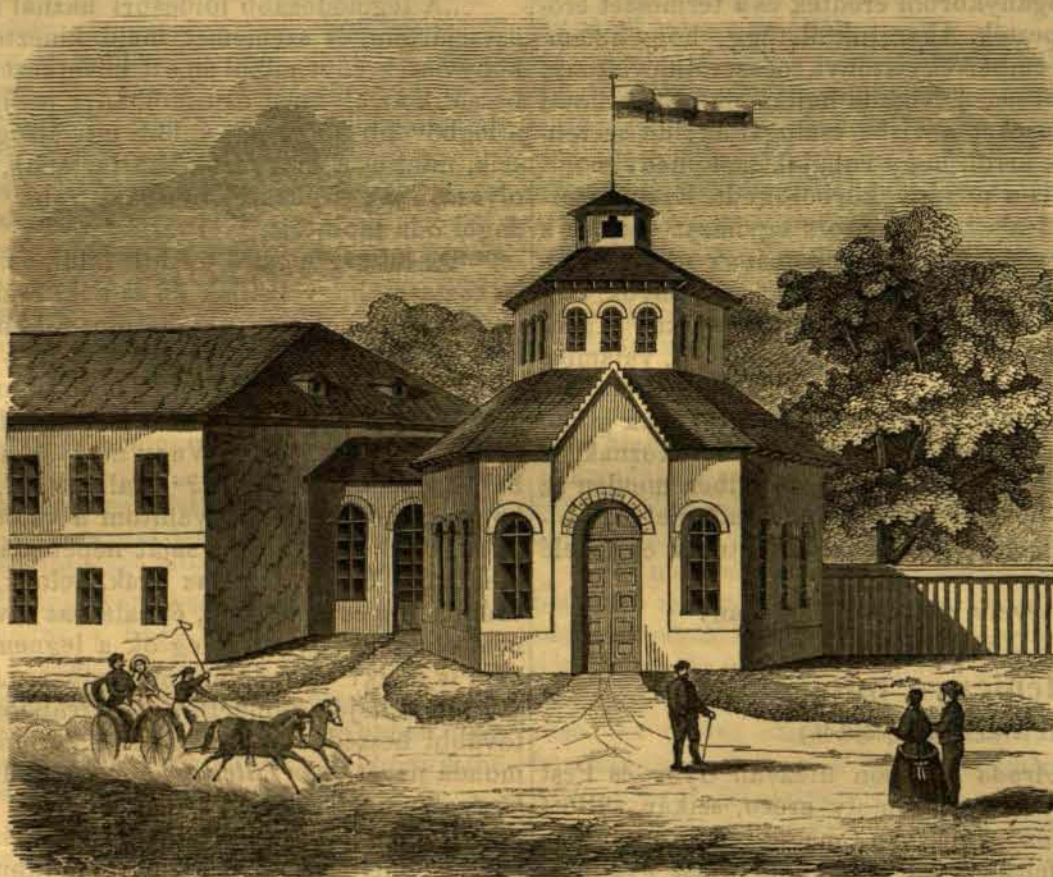
b. — (A marmarosi gazdasági egylet.) Marmaros megye értelmisége, Szaplonczy József felhívására, maj. 28-án M.-Szigeten összegyűlkezvén, egy gazdasági egylet alakítását határozta el s a kivitelét egy választmányra bízta. Az elnökségre általános fölkiáltásra a szintén jelen volt gróf Teleki Sándor lön előlegesen is fölkerve, ki is a megaszteltetést elfogadta.

b. — (A kolozsvári kisegítő pénztáregylet) bevétele 1859-ban 19,871 ft. 49 kr., kiadása 19,374 ft. 32 kr.; tehát marad a pénztárban 1860-re 497 ft. 17 kr. A kiadások közt 19,260 ft. van följegyezve, mint oly összeg, mely szűkölködő iparosoknak volt kiadva kölcsönképen. Ez intézet jótékonyasága az iparos osztályra nézve oly világosan látható, miszerint csak csodálkozunk lehet a hanyagságon, hogy iparosaink hasonlóak alakítását más helyeken is eszközölni még mindig késlekednek.

Ipar, gazdaszat, kereskedés.

⊙ (A répaczkor-gyártás előmozdítására) alakult birodalmi vándor egylet ez évben Pozsonyban tartja nagygyűlését jun. 30-án és jul. 1-én.

+ (A pápa-vidéki marhatenyésztők), mint értesülünk, még a nyár folytán Pápan marhakiállítás fognak rendezni.

Urak fürdője Szklenón.

Széchenyi-gyászünnepek.

— *Szigetvár*, maj. 8. A hős Zrínyi Miklós, a magyar Leonidás elesése helyén Szigetvárot is, méltó ünnepélyességgel ülék meg a legnagyobb magyarért Széchenyi István grófért a gyászemléket. — Érezzük mi is azt, mily nagy, s pótolhatlan veszteségünk.

Jól tudjuk azt, hogy mivel tartozunk egy ily fáradszóró, kitartó, s áldozatkész hazafi emlékének. — Mert hiszen, alig van hazánkban nagyszerű s üdvös, mind szellemi, mind anyagi lendületünkre nézve hasznos befolyással bíró intézkedés, mely Széchenyit mint teremtő lelket ne ismerné el. — Mi is majus 7-én gyűltünk össze a helybeli sz. egyház falai közé, leróni a nagy halottért tartozó kötelességünket. — A templom belseje csaknem egészen hangszal volt behuzva, s világosságot egyedül csak a ravatal gyertyái, s mintegy százra menő fáklya ada. — Nem volt itt rang- s valláskülönbség, összeolvaszta itt bennünket az egyesült érzet, ki könyein tudott uralkodni, annak az arczsín változata tükrözé a belső fájdalmat, szóval, ily gyászünnepeket nem ért itt még a legidősebb sem. A fiatalságot 11 pár képviselte magyar ruhában s fáklyákkal. — Az isteni szolgálat végeztével a templom előtt nagyszerű kör képződött, s a Szózat, utána Kőlcsey hymnusa meglepő összhangszal énekeltetett. Ennek végeztével, mire 12 óra lett, az idegenek mintegy 120-an a „Korona“ nagy termében gyűltek össze, hol az étkezés után Köröndy, Kálmáncsai s Kovács Antal bolykai lelkészek, az ünnepélyhez illő szavakat tartának, ezt követte az adakozás, s közel 200 ft. gyűlt össze a Széchenyi-szoborra, ezután a társaság szép csendesen szétoszlott. — E napon délelőtt nálunk is zárva volt minden kereskedés, s a toronyra tűzött 15 öles fekete zászló csak harmadnap vétetett le.

Kérdi ön, hogy történnék-e itt adakozások? Igenis, mi csaknem kivétel nélkül minden eddig előfordult jó, vagy nemes célra tett adakozásokban részt vettünk. — Ne gondolja, hogy Szigetvár társaság utolsó a tett mezején, nem sok időt adok rá, *Zrínyi-szobrunk* is leez; már meg van pendítve, de jövőre erről többet. — *B. J.*

— *Szent-László-Egyháza*, majus 8. „Gyászravatal készül, a nép gyűl, tompa harangszó zug, s keseregve hazánk bércei visszanyögik: Meghalt Endre király!“ — Igy fejezi ki az ihletett költő szíve siralma az Árpádok utolsó ivadéka fölött. Nem mondhatjuk-e el ezt a legnagyobb magyar gr. Széchenyiről is, kinek halála hírére országunk minden zugában hangzik a harangok ércszava, és a népek ezerekként tódulnak a templomba, lerovandók a nemzet nagy halottja iránt hálájuk és tiszteletük méltó adóját? — A magyart erre két szellem, a vallás, és nemzetiség lelkesíti. De, midőn már ez is az elégnél több, hogy a kegyelet adóját az üdvözült iránt meghozzuk: minket még az örökké tisztelt család jótékonyaságából kifolyó kötelesség érte is kézzete erre. Ugyania, remek templomunk, — mely a környéknek valódi dísz, a Széchenyi család egyik dicső fiának Széchenyi Pálnak köszöni létét; ki mint veszprémi püspök a ferenczietek itten megtelepítette. S habár a templom a zárdával együtt később készült is el: de a dicsőség, az eszme és hozott áldozatok miatt mindenesetre őt illeti.

Előkelőbbjeink indítványozásából tehát april 26-án tartatott díszes templomunkban a gyászünnepek. Az új gyászravatal a Széchenyiek czimerevel homlokzatán díszelgő két oltár között állítottatott föl. A körzisteniszteletet n. t. Paulovics Demjén zárdaelnök, teljes egyházi segédlet mellett végezte. Nem volt gyászbeszéd, mert el kell nómulni az ajkaknak ott: hol a tettek oly hangosan szólnak; és mert a költő szerint: „Nem éres az, ki éres (ide vonatkozólag) szavakkal mondhatót,“: de a jelen voltak arczán világosan lehete olvasni a mély fájdalmat, és legbensőbb gyászérzetet, melyet a legnagyobb magyar gr. Széchenyi István magasztos emléke költe kebelünkben; lehete olvasni, hogy a költő szavaival egyet éreztünk:

„Nyugodj áldott szív! emlékedet élteti a köny,
Melyet drága hazánk egykori képe fakaszt.“

0.

— *Kapolcson* (Zala), az evang. gyülekezet majus 20-án tartotta meg gróf Széchenyi Istvánért a gyász-isteniszteletet. A nagy halott dicső emlékére nt. esperes és kapolcsi evang. lelkész Lajpczig János ur mondá a szónoklatot, kiemelvén honszeretetét, és azon magasztos irányt, melyet tett-dus életében adott volt e drága hon szellemi és anyagi jólétének felvirágzására. Az egyház egy heti gyászt öltött magára. A harangok zugása nagyszámú közönséget gyűjtött a templom falai közé, a gyülekezet áhitattal csüggött a tisztelt szónok ajkán, szívébe vésvé minden szavát, melylyel a „nemzet halottjának“ törleszhetlen emlékét dicsőíté. Enyhítő ír volt a fájó kebelnek e gyászos jelenetben azon meggyőződést nyernie, miszerint meggyökerezett a magyar nép legelső rétegeiben is a nagy fiai iránti hálástisztelet és kegyelet. — *V. E.*

— (*Széchenyi-gyászünnepek Ssatmármegyében.*) Maholnap nem lesz e megyében oly község, melyben a nemzet nagy halottjának emlékűnepeket rendeznének. *Porcsalma*, majushó 13-án ülte meg azt. Az előkelők lakairól lengő gyász- és nemzeti lobogók, a reformátusok tornyáról lefüggő fekete zászlók, a templom fekete szőnyegekkal borított karzatai, asztala s szószéke, a rájuk tűzött zöld koszorúkkal, melyeknek egyikében a Széchenyi család jelszava: „Ha Isten velünk, ki ellenünk?“ a többiekben valamint a toronyajtó felett ugyanannak ősi czimere díszlett s egy külön asztalon és a templomajtó felett a nemes gróf borostyánkorszorított arczképei — mutatták külsőleg az ünnepély megható tárgyát. Midőn pedig az istenisztelet órája eljött, a

környék értelmisége s birtokosai nemzeti gyászöntösökbe öltözve, lepék el az utozát és tölték be az imaházat annyira, hogy a helyi lakosok közül a téres templomba sokan be nem értek. Vallás-, faj- és helyzetkülönbség nélkül együtt áldoztak itten a hála s gyász oltárán e vidék egybesereglett lakói a népek atyjának a hon megdicsőült boldogítójért, és keseregtek annak elhunytáiban veszteségükön. A szomszéd községekből megjelent lelkészek s tanítók hozzájárultával alakult éneklőkar által énekelte alkalomszerű ének után, a szószékre helyi lelkész Kiss Áron lépett és szólott a meleg szívekhez hő kebeléből, és mert minden szaván egy szent fájdalom s a hon forró szerelme vonult keresztül: nem volt hallgatója, ki mélyen meghatva és lelkesülve nem hagyta volna el a templomot, melyben ennyi vidéki s ily sok jelest tartalmazó gyülekezet soha eddig nem volt. A Szózat s nemzeti Hymnus elneklésével távozó templomi közönség, a prot. egyház egyik reformátora, a már hason emlékünneppel dicsőített Melancthonnak szobrára a perselyekbe, — a haza nagy reformátora Széchenyi István grófnak emlékére pedig a lelkésznel tett önkéntes adakozásokat. Az ünnepély végével, a vidékről gyűlteket a helység tehetősb lakosai s előkelő birtokosai fogadták őszinte magyar barátsággal, egynél tiz, husz, sőt ötven s hatvan is részesülvén az önzestelen vendégszeretben.

Majtison, maj. 17-én, Urunk menyibe menetelének ünnepén sereglettek össze a környék lakói, hogy keresztényi érzelmeiket, honfi keserveikkel párosítva, emlékezzenek meg a Megváltó égbeszállása mellett Széchenyi István jobb hazába költözéséről is. — Az egyházmegye lelkes segédgondnoka Vályi János ur buzgalma által mult év folytán gyorsan felépült s most gyász-zászlókkal ékített, s belsején fekete lepellel borított tornyos templom, a 300 lelket számláló község szükségletéhez bár elég bőven mért kebelébe nem fogadhatván be az előre méltán várt nagy közönséget, — a templom udvarának egy arra felkészített helyén is épen ugy, mint bent a templomban tartatott istenisztelet, amott a társgyülekezetben Jánkon lakó segédlelkész, itt Bartha Zsigmond helyi lelkész által, ki miután élénken tolmácsolá az apostolok aggodalmát Urok menybemenési szándékának megértése felett, s viszont az Üdvözítő lelkesítő bucsuszavait az eljövendő vigasztaló felől: lelkesítve szólott a reményről, mely szerint, a magyar haza ez egyik boldogítójának égbeszálltán támadt keservét is, megenyhítendi a hazafi szívekben a népek közatyja egy más vigasztaló bocsátásával. A számos egyházi férfakkal együtt zengedezett éneklőkar alkalmi énekei közül nem maradt ki itt sem az egész díszes közönség által összezengett Szózat és Hymnus. A vidékről gyűlteket rögtön el nem távozott része, — birtokosok, előkelők és közrendűek százát haladó számmal — a Vályi János ur házában sereglett össze s élvezte a most, mintegy varázsütésre bűvösen terjedő s minden rétegre átható testvérszeretetet s azon házban honos ősi szívességet.

Géberjén, vasárnap majus 20-án tartotta meg a Széchenyi gyászünnepeket, melynek lakói noha reformátusok és 200 lelket alig haladó szegény sorsu emberek, r. katolikus pártfogójok s boldogítójok, a Jékey család — Ferencz az atya s Móricz, atyjának nyomdokát követő fia — buzdítása, vezetése és a környékből megjelentek elfogadására fordított tetemes költsége mellett nevezetes helye lett e nemzeti gyászünnepeknek. Itt is hason gyászjelvények alatt, Szózat, Hymnus és más alkalomszerű énekek éneklése közben tartott a lelkész Kozma István b. gróf Széchenyi István felől emlékebeszédet; itt is erősödött a hazaszeretet, a nemzet jobbléte eszközlésére gyuladt tűz, a felekezeti különbség nélkül együtt volt művelt honfiak kebelében s hangzott a buzgó ima a szenvedések enyhüléséért. E kis községben is alig volt valaha együtt ily nagy számú gyülekezet. — *K. Á.*

— *Tura*, majus 12.

„Ti, kiket érdekelek, midőn majd éltetek át, kel,
A magyarok szíveikben lesz temetőtök. Amottan
Boldog atyáinktól hálát, áldást is arattok
Elyzión mezején, hol nincs már semmi kajánság,
A jeles érdemnek mely nem hágy adni borostyánt.
Szent sugalom mondatja velem: ventekedve dicsőrnék
Lelkes lantosaink gerjesztő énekeikben
Ezredék ezrin tul, s míg e föld lángra borulván
Elpusztit mindent orkánja az égi tüzeknek.“

Ezt elhunyt koszorus költőnk Horváth Endre, mint akadémiai rendes tag az 1832 évi september 8 napján tartott m. t. társasági közülésen monddta, mi turaiak pedig most mondjuk, midőn a legnagyobb magyarért buzgó fohászainkat néhány százan a Mindenhatónak bemutattuk, mit végezve, az ünnepély emlékeül az Akadémia palotájára 26 ft 8 d. m. huszast, és 6 d. m. hatost kézbesítés végett ide mellékelve összeadtunk, hogy méltó kegyelettel dicsőítsük a legelső alapítót, ki az 1825 évi országgyűlésen november 3 napján, saját szerény kifejezésekként, még csak mint birtokos, jószágainak egy évi jövedelmét 60 ezer pengő foaintot föláldozni kész volt. Akkor harsant meg az igaz magy-r ajkán a legelső éjjen érette. Nyomban mély, és tartós csend lón, bámulásba ragadtatván mindenki, az ajkak elnémultak, de a sajjó szívek földobogtak és az ige testté lón; mert a tudományok utján a rég elhanyagolt magyar nyelv országos kifejtése az időtől veszi kezdetét, utána pedig a lelkesült nemzetiség, és a jótékony fölvilágosodás! (Az adakozási öszszegyet vettük s az Akadémiai adakozások rovata alatt közzétettük. *Szerk.*)

— *Ruehiell Miklós.*

— *Belényes-Ujlak* (D.-Bihar), majus 18. E néhány száz lélekre menő falucskában lakó hely. hitvallásu lakosok áthatva a legnagyobb csapás által,

mely a magyarhazát gr. Széchenyi István elhunytával sujtotta, hogy a nagy elhunytak tiszteletére, s lelkeért egyszerű bár, de igaz szívből eredett imájukat az egkek urához juttathassák, e hó 12-én tömegesen gyülekeztek a helyi hitvallású sz. egyházba, hol helybeli lelkész B. P. ur szíve mélyéből eredett imája, s tanítása által a jelenlevőket annyira meghatotta, hogy a gyászt öltött híveknek a szemeikből előtörő könnyeik szívbéli fájdalomukat nyíltan bebizonyították. A tisztelt lelkész ur szerénységét szem előtt tartva nem tehetem, hogy a gyászünnepelel diszére elrebegett imát, s tanítást közöljem, csakis annyit állíthatok, hogy oly község, melynek ily lelkésze van, ki a hazának ezen kipótolhatatlan veszteségét élőszóval ennyire képes eszetelni — méltán büszke lehet.

— *Csökmő* (Délbihar), majus 20. E község lakosai is megünneplék — még pedig teljes díszszel és számmal a mai napot a nagy hazafi emlékére. Már majus 19-ke reggelén egy nagy fekete zászló lenge a torony-ablakából, s a reggeli istenitisztelet bevégezte után harangjaink bus zugása hirdeté egy nagy ember életének megszűntét. A nemzet nagy halottjéért kongtak oly busan a harangok, melyek még aznapon déli 12 s délutáni 3 órákor is meghuzattak; esti 9 órákor pedig ismét a harangok szava tudatá a lakosokkal, hogy holnap ünnepe lesz e községnek. A gyászbeszéd megtartása d. e. 10 órákor volt megkezdendő; és mégis már reggel 8 órákor ünnepi, de leginkább gyászöltönyű nép lepte el a templom körüli utcát; s a templom-ajtóknak 10 órákor lett megnyitása után rögtön tömve lett az eddig még kicsinynek soha nem tapasztalt imaház; úgyhogy, a kik harangozás alatt mentek oda, a templom csarnokában, a kik pedig harangozás után mentek, a templomon kívül kénytelenítették megállani, sőt az előljáróság székei is teljesen be voltak már ülve, mire ők bementek; mert ezen alig 2000 hely. hitv. lelket számláló község lakosai közül — a templombamenésre hivatottak számát véve fel — aligha hiányzott harmincz, s ezenkívül még jelen valának itt e községben lakó kevés számú róm. kath. görög nem egyesült és izraelita vallású családok mindnyájan.

A templomban a szószéket, lelkési ülőhelyet, és minden oldalon s karban levő székek elsőjeit, és a megdicsőült nagy hazafinak a szószék mellé helyezett és megkoszorozott arcképét gyászszal bevonva, s fekete lobogókat lengeni láttunk. Valóban temetési komoly ihletség szállta meg a templomban levőket, mert a mindenki által ájtatosan énekelt alkalmi versek éneklése idején kívül siri csend uralkodott a szent hajlékban; mindenki csak a lelkész ur által szívhez szólólag mondott beszédre figyelmeztvén, a nagy Széchenyi jelleme, s honfúsága aligha volt bárhol is a nép felfogásához hívebben előadva, mint ebben.

Azonkívül a boltoknak, iskoláknak, sőt magának a templomnak is a délutáni órákor zárvatartása, s a nagy halott feletti komoly elmélkedések figyelmeztetének mindenkit, hogy ma ünnepet ülünk.

E nap sokkalinkább bevésetett a nép emlékébe, semhogy azt a most élők valaha elfeledhessék! annyival inkább, mivel helybeli lelkész ur — mint a szószékről előadá — egy, a néhai gróf Széchenyi István nevével nevezendő, *takarékmagtár* felállításával kívánja e napot nemcsak az élők, de az utódok előtt mindenkorra emlékeztetéssé tenni. — *Katona János*.

— *Mohora* (Nógrád), maj. 20. Az édes haza nagy veszteségének híre a mi keblünk hurjait is megrezgeté. De hogy is ne! hisz atyánkat vesztettük el mi is. Mint hű gyermekekhez illik, mi is megtartottuk majus 2-án a gyász-istenitiszteletet.

A nevezett napon reggeli 9 óra tájban a helység közepén az evang. imaházban összegyülekezvén, fátyolozott nemzeti s gyászlobogó mellett és a nagy halott befátyolozott arcképével a r. kath. egyházba mentünk. Legelőször is itt röpitettük három rendbeli forró imánkat a minden nemzetek közös Atyjához s különösen a magyarok Istenéhez, hogy t. i. a nemzet nagy halottja szellemének adjon örök nyugalmat, hogy adjon a mélyen megszorodott magyar nemzetnek minél több hozzá hasonló férfit, és hogy az édes haza minél hamarabb fölviduljon és fölvirágozzék!

A köz-fájdalomérzet most tünt ki legjobban, midőn láttuk, hogy vallásrend-és nemkülönbség nélkül sietett mindenki a közimában résztvenni.

Mise végeztével ismét csak imádkoztunk és pedig nagy lelkesültséggel zengtük el a magyarok imáját a . . . Szózatot. Azután menetileg indultunk az evang. imaházba, hol az alkalmi ima elmondása után a Szózat ismételtetett. Az értelmiség vidékről is szép számmal volt képviselve. Mivel pedig e napon Zsigmond napja volt, mint a magyar vendégszeretet valódi példája P. Zsigmond ur által a vidékiek úgy, mint helybeliek asztalához meghivatunk, hol — mint jelenleg tán mindenütt — a jelen és a jövő, megtoldva néha néha a mult idők visszaemlékezésével, volt a beszéd fő tárgya. Csak egy maradt el (de csak egy kevés időre), t. i. a m. Akadémia megpendítése. Azonban, a mint hallom, nem marad el egészen, mert már a kath. iskolások is kis hangyákent iparkodtak ha nem is köveket, legalább porszemecskéket hozni a haza oltárára (ha jól emlékszem 60 kr.) Megindult már tehát az adakozás; a mi pedig halad, el nem marad!

Majus 9-én pedig *Marczalban* tartottuk a gyász-istenitiszteletet, hova még számosan gyűltünk össze a nemzet nagy halottjának hála-adónkat lerovandók. Hogy a gyászravatal és az egész szertartás helyesen volt elrendezve itt is, mit különösen a szomszéd M. helységből ájtott négy porlyányka szép hangjával emelt, megemlítettőnek véltem. De egyszersmind örömmel jegyzem ide azt is, hogy midőn a Szózatnak ismételt harmadik verszaka után kijöttünk az egyházból, ugyanazon egy gondolat foglalkodtatott bennünket, láttuk, hogy „él nemzet e hazán!” — *Sz. J.*

— *Tisza-Ugh* (Heves), majus 21. Alig ötszáz lelket számláló ref. községünk is halás szívvél teljesíté a honnak nagy halottja gr. Széchenyi

István iránt kötelességét, annak halála ünnepelelre e hó 20-ik napján tartott gyásztisztelet tételében.

Majus 17-én reggel, istenitisztelet alkalmával, népes templomi gyülekezet előtt, szószékből történt kihirdetésnél fogva, az azt követő vasárnapon szokatlan mennyiségben tödultak a hívek az Istennek házába, a holott, mintán rendes énekléssel a gyászszerterezés megkezdett, élemedett lelkészünk Varga István ur megható beszédében tudára adta a népnek a veszteséget, mely Széchenyink halála következtén érdekel minden jó érzelmű magyart, melynek végeztével az iskolás gyermekek által a tanító vezérlete alatt a „Szózat“ énekeltetett el; s azután ugyancsak a tanító által tartatott rövid beszédben a nemzet nagy halottjának érdemei irattak le.

Az ünnepelel berekesztésére az egész gyülekezet által énekeltetett, a ref. énekes könyvben foglalt 221-ik éneknek 4 s 6-ik verszaka.

Templomból lett kijövetel után, mint a gyászszerterezésnek kezdetén, a harangok ismét meghuzattak; hasonlóan aznap déleesti istenitisztelet után; a gyászlobogó pedig, mely még az ünnepelel előestéjén kitétetett a toronyba, s melyet mint helybeli földes urnónk nagys. Benedékalvi Luby Istvánné asszony e célra adott ajándékát birtuk, mind estvéiglen künn maradt. — *A. J.*

— *Hajmáskér* (Veszprém), majus 21. A hon atyjáért a gyász-istenitisztelet a helybeli ref. templomban f. évi majus 6-án, a katolikus egyházban pedig mai napon tartatott meg. Nevezetes nap. A harangok zugása a toronyban kifüggesztett gyászlobogó hirdeté, hogy az ország halottja e faluban is gyászoltatik. A boltosok, mindnyájan izraeliták, minden megkeresés nélkül boltjaikat bezárták, reggeli 7 órákor a templom környékén, az utcákon gyászba öltözött férfiak és nők voltak láthatók, az isteniszolgálat megkezdése előtt a tanítói lakban a jelentkezőknek fővegeire fátyol osztogattatott. Az imaházba százanként seregelték össze, a falu nagyja és kicsinyje minden vallásfelekezet különbség nélkül vetélkedve sietett megjeleni, lerovandó ama szent kötelességet, melylyel a legnagyobb hazafi emléke iránt minden honpolgár tartozik. Vidékről is számosan jelentkeztek. A gyászravatal égő gyertyákkal, görög tűzzel s a nagy gróf családi czimerevel volt díszítve; — a környezetet a falu képviselősége képezé, kezében minden egyes tag égő gyertyát tartván. Szomorú volt itt mindenki s elérzékenyült szívvél imádkozott. A gyászmisét a közszeretet és tiszteletben álló Barbarics István plebánus ur végzé. — A szertartással járó költség egy hazafiak rögtönzött adományából fődötötetett. — A ravatal megkészítése körül legtöbb érdeme van Várényi urnak, ki is fogadja halás elismerésünket. — *H. I.*

— *Jád* (Somogy), majus 25. A jádi hely. hitv. egyházban is tegnap délelőtt megtartatott nemzetünk nagy halottjéért a gyász-istenitisztelet. Nemcsak a helyben lakók vettek részt ez ünnepelel magasztosságában; nemcsak a vidék érdemes urai s hölgyei; nemcsak a szomszéd faluk számos polgárai: hanem még a *Galambsi* s *Büi* puszták csaknem összes cselédsége is volt itt látható. Az ünnepelel megnyitó orgona melletti éneklés után, a helybeli széplelkű s fiatal helyettes lelkész N. A. ur a szónokszerke lépven, figyelmet gerjesztő velős beszédében meghatólag szónokolt a minden magyar szívet mély bánatba merítő legnagyobb magyar halott emlékére. Buzgó imádság kelt a tisztességtévő seregnek ajakán, s a szívből eredt ima után a „Szózat“ élénklésével némán, csendesen, könnyű szemekkel elhagytuk a feketére bevont egyházat. A vidék polgárai a falu lakosainál, a kaputos osztály pedig a k. jegyző B. F. urnál magyar szívességéből adott barátságos ebédben részesült.

Az ájtatos s szívemelő honfiai érzületünk, melylyel a dicsőült legnagyobb halott iránt viseltetünk, legyen záloga annak, hogy áldott neve s nagy szelleme örökre élni fog közöttünk. *V.*

— *Gemsze* (Szabolcs), majus 22. Ide, e szent haza igen kis részére is elhozta a vihar a leverő, szomorú hírt. Mi is felkiáltottunk: „Megszűnt szívünk öröme, elesett a mi fejünknek koronája, a legnagyobb magyar ember, Széchenyi István gróf nincs többé!“ Ezen nagy nemzeti veszteség hallatára kicsiny kis községünk is feltüzé a gyászfátyolt annyi millió testvéreinkkel és alig bírta bevárni a tisztelt esperesi hivatal által kitüzött gyász-ünnepelel, melyen közösen egész megyénkkel együtt felsirhattuk a magyarok Istenéhez mély fájdalomunkat a nagy Széchenyi halálán. Végre elérkezett majus 20-ka, az imádságra hívó harangok halotti bus hangja minden magyar embert, akár keresztyén, akár Mózeshitű magyar legyen az, azon sz. egyházba hívott, hol a megdicsőült legnagyobb magyarunk arcképét honleányaink az érdem borostyánkószorujával megkoszorozva, két gyász- és egy nemzeti lobogóval már előre gyönyörűen fölékíték.

Elkezdődék halotti szép énekünk „Te benned biztunk eleitől fogva.“ Ez annyira meghatólag énekeltetett minden felekezetű testvéreink által, hogy a végsorokon már mindnyájunknak szemébe gyöngyözött siralmunknak könye. Ezt egy általam elmondott alkalmi imádság s beszéd követte Mózes 5. k., 34. r., 1.—8. v., vezérigéi nyomán. — A két keleti nép, melynek Mózes és Széchenyi voltak csaknem 40 évig vezérek, oly sok nemzeti mozzanatokban hasonló egymáshoz, hogy lehetlen volt más vezérigét választanom Széchenyink megdicsőült szellemének életrajzához; hisz mindkét férfiú azon kornak, melyben élt, oly egy volt nemzete történetével, hogy ha egyik részről van szó, a másiknak eseményei is élénk vannak rajzolva.

Igyekeztem népem elé terjeszteni azon időn kezdve, midőn mint fiatal-korú huszártiszt először jelent meg Magyarhon gyűlésén s minden jövendelmét hazája sebeinek behegesztésére ajánlá. — E percztől kezdődik a magyar nemzet első napszámosának hazafiai nyilvános élete. Ezek után a tör-

ténetekbe visszapillantó lélek szárnyain elvezettem hallgatóim figyelmét minden szellemi s anyagi küzdelmeinkhez, mik a tudományok szent templomába vagy országgyűlésen és miniszteri padokon történetekhez, a hatalmas Fultoni erő fejlődéséhez, hol Széchenyi napról égett arca prófétailag tündökölt a gőzerőművek fedélzetén, mintha mondaná: „A magyar nem volt, de lesz“ . . .

Innen Döblingbe is elmentünk imádkozni tanulni, hol a honfájdalomban megőrült polgári nagy halottnak lábaihoz is leborulhatánk meggyógyulásáért. Isten népünk imáját meghallgatá és visszaadta megfoghatkozott lelkierejét Széchenyinknek s most már azért zárandokolhatunk a nagy prófétahoz, hogy tanítson meg édes mindnyájunkat: mit, mennyit, mikor kell fenünk, hogy az igéretföldére mielőbb bemehessünk. — A gyászbeszédet rövid ima követte az élet és halál Urához, hogy nagy halottnak szellemerejét árássa el mielőbb az egész emberiségre, ebben drága szent hazánkra s ennek nagyjaira és kicsinyeire, „Mebühödte már e nép a multat s jövődőt!“

Az ezt követő „Amenre“ egy hölgyekből s férfiakból füződött nemzeti gyászkoszoru méltóságjelző magyar lélekkel zengedező a „Szózatot.“ — *Szini Pál.*

— *Köveshálla,* majus 22. Engedjen ön nagyrabecsült lapjában néhány sort fájdalomunk kifejezésére a nagy veszteség fölött, mely mindnyájunk szívét oly mélyen vérezé. Kis helységünkben folyó hó 13-án áldoztunk a nagy halott emlékének, a ref. templomban. A fájó érzet könyvekben tükrözött a helybeli és számos vidéki arcán, midőn a ref. lelkész jeles szónoklatával oly szívrehatólag említé elhunyt Széchenyink érdemeit, s váratlan kimulását. A protestáns egyszerű isteniszteletet igen emelé az említett egyházi beszéd, az elhunytak kifüggesztett fátyolozott arczképe, az összhangzó ének, s az isteniszteletet bezáró Szózat elmondása.

Többen fátyolt hordanak nagyelhunytunk emlékére. Mindnyájan pedig hön érezve ezt mondjuk: A legnagyobb hazafi lelke legyen vezéresíllag a honszeretben minden magyar kebelben, az elhunytak pedig áldott emléke maradjon közöttünk!!!

Utóirat. Nem mellőzhetem el, hogy panaszt ne emeljek a miatt, hogy már körülbelül két hónapja, midőn több szives hazafi a magyar Akademia palotájára 40 egynehány a. e. forintot ajánlott és adott is; s minde napig nyomát sem láttunk annak a lapokban. Épen nem akarjuk hinni, hogy rossz sáfár kézben van, de fáj nagyon, hogy talán a világ vagyis a magyar haza meg fog róni részvétlenségünkért, vagy hanyagságunkért. Ezt kötelességből teszszük nem megrovásból, de egyszersmind figyelmeztetésből is, hogy a közérdek elébb való a magánérdeknél. Hadd menjen az a fillér rendeltetése helyére, mert annak ott a helye. — *L. . . A. . .*

— *Magyar-Lápos (Erdély),* majus 23-án. A legnagyobb magyar Széchenyi István grófnak megrendíté halála s hazánknak vesztesége fölött a Czibles közelében lakó honfiaknak is megtört keblében leirhatatlan fájdalmas hatást idézett elő a meglepő hír.

A dicsőült végtiszteletére t. hó 9-én a r. kath. és az ev. ref. egyházak részéről tartatott meg a jól rendezett gyász-istenisztelet, a hová felekezeti és nemzet-különbség nélkül összesereglett nép tanusítá a nagy férfiu iránti elismerést, ugyane hó 22-én tartatott meg m.-láposi járásban keblezett *Bajcsa* bányaközségben a derék plebánus Demeter ur vezérlete alatt nagyszámu papi segédlet mellett a nagyféruúrti gyászmise, a hol M.-Láposi vidékének jobbjai, minden osztályu s felekezeti községeknek képviselői összeseregelve jelentek. Meglepő volt s mindnyájunkat fájdalom fogott el, a midőn a jól rendezett kis egyházba lépve, mely tömve volt közönséggel, láttuk a nagy gyászt, minden gyászba volt borítva; elérzékenyülve akadt meg szemünk a gyászravatalon, a hol a dicsők dicsőültének arczképe nemzeti szalag és négylángu gyertyákkal jelvényezve volt látható, két gyászba öltözött ifju leánya és négy magyar fiatal által fáklával őrizve. Mintha szellemét őrizték volna, hogy körülökből ne távozzék el. A gyászmise bevezetésével énekeltük „Hazádnak rendületlenül“ az általános lelkesedés s bánatos könyhullatásaink által könnyebbült kebellet távozzánk. Ne vétessék szerénységnak, *Hansid György* urat megemlítenem, ki ezen emlékünnepegy megtartásán működve s azt oly szépen rendezve, sokat áldozott. — *U. E.*

— *Szutor (Gömör),* majus 23. A „legnagyobb magyar“ halálának híre a mi sziveinket is megreszketteté, s szemeinket keserű könyvekkel árasztá el, és valóban mi is kérdésbe tehetjük, mit egy igénytelen szürös atyafi mondott az alább következő ünnepély végeztével: „Vajjon, lesz-e még a magyar nemzetnek egy második Széchenyi-e?“ — *Lesz, bizony — felel a másik — hiszen, hallhatta kend, mit tiszt. uram mondott a sz. leczkében: (Mikéas 5.; 2.) „A Messiás kijöveteli eleitől fogva és örök időktől fogva vagynak.“* A mit vesztettünk a nagy Széchenyiben: Isten kipótolandja az ő méltó fiaiban; a harmadik pedig rámondta: „Adja Isten, hogy ugy legyen!“ — Ez egyszerű, de romlatlan magyar kebelből eredt beszégetést hallva: mit mondhattam volna rá egyebet? mint — a nagy Széchenyivel ezt, hogy „a magyar még nem volt, hanem lesz!“

Rimaszombatban az aprilis 26-án tartott Széchenyi-gyászünnepegy s illetőleg a legnagyobb magyar halálának híre, e megye minden helységét — hol csak egyetlen magyar él és érez — annyira gyászos részvétre buzdítá, miszerint az idézett ünnepély óta számos község tartá gyász-isteniszteleteket. — Szerény községünk is — tiszt. Simon S. helybeli lelkész ur buzgó ügyekezete folytán — áldozócsütörtökön tartá meg a gyászünnepegyt ily renddel:

képe a szónokszék fölé függesztetett; a papszék, kathedra, a templom közepén álló Urasztala és a karzat egy része, lelkes papnék által, fekete gyászszal vonatot be s zöld koszorúkkal ékesítették föl, s ezen gyászban pünkösöd ünnepégy hagyatott meg templomunk belseje; a harangok a dicső honfinak gyásziszteletére meghúztak

Fenttisztelet lelkész ur ez ünnepégyt — alkalmileg — Jézus mennybenmenetelének ünnepével kapcsolá össze. — A hitezőnokrat történeti tárgya ez vala: „Az erény és igazság bajnoka soha jutalmazatlan nem marad.“ Ezt először Jézus remekpéldájából, másodsor dicsőült Széchenyink tényekkel dús életéből bizonyítá meg. — Megható volt e lelkes szónoklatnak minden pontja, minden betűje; különösen ez: „A mi volt Jézus az összes emberiségre, épen az volt Széchenyi a magyar nemzetre nézve;“ továbbá: „Széchenyi nem halt meg, hanem csak követségbe ment a népek s nemzetek nagy Istenéhez, hogy ott a legfőbb trón zsámolya előtt szót emeljen a magyar nemzet érdekében, s kivívja a szent haza régi dicsőségét s hajdani méltóságát. — E magyar szívből eredt s apostoli buzgósággal elmondott beszéd még a legérzékletlenebb ember szívét is meghatá, s mindnyájunk szemeit keserű könyvekkel árasztá el. — Prédikáció közben eléneklők a hely. hitvallásu templomi énekes-könyvből: „Sirjatok árván hagyatott nemzetek!“ stb., és a magyar himnuszt: „Isten áldd meg a magyart!“ — A gyászünnepegyt a „Szózat“ éneklésével rekesztők be, s midőn a pap ezt mondá: „Nyugodjanak békén porai.“ e szavakat a gyülekezet fenszóval utána hangoztatá.

Lelkésünk végre a legnagyobb hazafinak megmérhetlen érdemei elszámálása után a leghatályosabb szavakban hívá fel az ünneplő gyülekezetet kettős hálára és tiszteletre a dicsőült Széchenyi emléke iránt, mint ki a pozsonyi országgyűlésekben oly hatalmasan védelmezte és pártfogolta reformált szent vallásunkat is. *)

Szóval, a Széchenyi-gyászünnepegy Gömörnek minden magyar érzelmű községében vagy már megtartatott, vagy még meg fog tartatni. — Vidékünkön legközelebb még *Vályban* és *Dobócsa* tótajku községében t. Csutor Gy. pleb. ur indítványára tartatott meg. — *K. L.*

— *Perbete (Komárom),* majus 24. 3000 lelket haladó községünk tiszta magyar kath. s ref. lakosai, mélyen áthatva a legnagyobb magyar, Széchenyi István gróf dicsőült szellemétől, Reviczky Sándor jegyző ur az összes előjárósággal, azon óhajattal járultak a lelkész urakhoz, tartatnék meg a gyászisztelet a nagy halott lelki üdvéért. Az épen furdőben távollevő plebánus Adamovich János urat helyettesítő tiszt. Nagy Guido sz. ferenczi áldozár ur, a hely. lelkész urral egyetértőleg a közohajtásnak eleget teendő, abban állapodának meg, hogy miután vasárnapon a kath. részről a gyászszertartások megtartása nem történhetik, e napon tartassék meg a hely. templomban, két nap múlva pedig a katolikusoknál.

Áldozó-csütörtökön tehát a hely. lelkész ur kihirdetvén a közelebbi vasárnapon, maj. 20-án tartott gyásziszteletet, melyet e nap hajnalán megszólalt 3 harang félórásig hirdete, ez ünnepégyt megelőzőleg a tiszt. szerzetes ur 8 órakor megkezdvén a szokott isteniszolgálatot, a szószékéből röviden előadta, mily kipótolatlan veszteség érte magyar hazánkat a nagy Széchenyi halálával, egyszersmind kihirdette a közelebbi kedden megtartandó gyászmise szolgáltatást, jelentvén azt is, mikép a hely. templomban 10 órakor fog a gyászisztelet megtartatni.

Mise végével a tiszt. áldozár ur az összes népséggel a kath. templomból egyenest a hely. templomba indult, s mily szívemelő látvány volt, midőn mintegy 1000 ember hosszu utcán végig a másik templomba zárandokolt! A templom előtt tiszt. Vályi Lajos ref. lelkész ur egyházi előjárósággal előzékeny testvéri szeretettel fogadott mindnyájunkat. A templom karzatait, szószékét, Urasztalát s több padjait fekete lepellel beborítva, a hiveket gyászba öltözve, s nagy Széchenyink arczképét 3 helyen feltűzve szemléltük, mintegy 2500-an mindnyájan áhitatos sohajjal foglaltunk helyet. Itt jól esett látnunk a válaszfalak leomlását, melyek egyjűvé, egyetértővé tettek minden vallás-felekezeteséget, a feles számu katolikusokon kívül még a zsidók is, sőt a helységüktől távolabb eső remeteházban tartózkodó János nevű zárandok, a csendőrség 4 egyénisége s egy cs. k. hivatalnok is jelen voltak. Ezzel a gyászünnepegyt éneklés után tiszt. Vályi Lajos lelkész ur rövid, szívhezható, s a mennyei Atyához emelt imádsággal kezdé meg, ezután Jeremiás e szavaival „Ültöszetek szákba, sirjatok és jajgassatok“ szép ékeszó-lással párosult egyházi beszédet mondott a legnagyobb magyar halála felett. A mint mondá, Széchenyinknek, a magyar haza virágoztatására tett intézményeit, a nap lealkonyodtáig egész sötét éjen át virradatig s ismét egész napon elősorolni nem lehetne! Mindnyájan könyekre fakadtunk, s hálára kötelezve éreztük magunkat a nagy halott iránt, a gyászbeszéd szövegében a szónok illő helyen a „Szózat“ első versét szavaltá el e Kölcsey „Hymnuszá“nak első versével fejezte be. Itt a szemek s gondolatok egymással találkoztak, s csak kijövetelkor nyilatkoztatták ki egymásnak, mikép szebb, szívrehatóbb beszédet soha nem hallottak.

A zene s táncmulatság tiltva lett, s 14 napi gyász határozatott az előjáróság által, kik ez idő alatt az értelmesebb osztályuakkal gyászfátyol viselésével tisztelik meg a legnagyobb hazafi halálát.

Elérkezvén a keddi nap, a tiszt. szerzetes ur a kath. toronyban levő öreg harangot 6 órakor meghuzatván, annak búskomoly hangja szintén jelt adott a nagy halottért szolgáltatandó vér nélküli sz. miseáldozat megtartására, 7 órakor beharangoztatván, s noha köznap levén, a templom felé hul-

*) Széchenyinknek a vallásügyében tartott országgyűlési beszédei, a derék Bodon Ábrahám által összegyűjtögetve, rövid időn sajtó alá kerülendek. K.

lámzott a nép kölcsönös egyetértéssel, úgy a kath. mint a reformátusok siettek megadni a végtiszteletet nagy Széchenyinknek, a h. v. lelkész tisz. Vályi Lajos s ref. tanító Pápay Károly urak az összes presbiteriummal együtt fogadtatván, ennek karján a h. lelkész ur a templomba vezetett, s mindnyájan a gyással takart székekben foglaltak helyet. A főoltár gyertyatartóin volt virágcsokrok levéttetve, helyettük fekete fátyol kötöttetett, a mellékol-tárok egészen gyással bevonva, a ravatalon 4 égő gyertya, 12 előjáró ref. úgy mint kath. 12 viasz-gyászfátyollal kötött gyertyát tartva környezték azt. A sz. mise megkezdődött, a nép halottas énekeket zengett, az orgona mélabús hangjai kísérete mellett. A ravatal körüli szertartás alatt s után 1/4 óráig a harangok zúgtak. A boltok mise alatt bezárva voltak, a misén 2000. lehettek. — *Reviczky János.*

— *Maczonka* (Heves), majus 24-kén. A regényes Mátrahegy tövében fekvő, kised Maczonka szerény kápolnájában ma tartottuk üdvözült nagy vezérünk gr. Széchenyi István gyászünnepélyét. — A kicsiny falusi egyház megtelt a vidék nemzeti ruhába öltözött művelt osztályával, és a helyben lakók seregével. — Nem volt fényes ravatal állítva, nem égtek viasz-gyertyák ezer számra. De a jelen voltak néma bánata a könnyben uszó szemek hirdették: hogy a nagy halott emlékének szívből áldozott a gyülekezet. A gyászmisét végeztet b... i lelkész t. S. A. ur nagy elismerést érdemel, kivált a szomszédos K.-T... e helység lakóitól, kik helyben nem adhatták jelét nyilvánosan, benső érzelmeiknek azért, mert a szentegyház ajtai nem nyíltak meg számukra. Jövel nagy szellem, világíts a sötétben élőknek, nekünk pedig, kik keblünk oltárán függesztők fel kedves képedet, előre törekvésünkben légy segítségünkre! — *B. L.*

— *Csenger* (Szatmár), maj. 25. Ma tartatott itt meg gróf Széchenyi Istvánért a gyász-istenisztelet. A harangok ércnyelvét, gyász- és nemzeti zászlók az ünnepélyt néhány nappal megelőzőleg fennen hirdették, hogy e kis m. város lelkes lakosai az elhunyt nagy hazafi iránti hálójukat akarják leróni. A requiem, melyre vallás- s nemzetkülönbség nélkül (a vidéki értelmiséget is ide értve), összesereglénk, a r. kath. egyházban 9 órakor vevé kezdetét.

Innen az egész néptömeg, melyet az egyház keblébe fogadni képes nem volt, megindult a ref. egyházba.

Ez ünnepélyre köztiszteletben álló nt. Kiss Áron ref. lelkész ur hivattott meg; ki meleg szavakban adá elő a nagy hazafi tetteit s elhunytával a nemzetre bekövetkezett országos gyászt s egyszersmind felhiva bennünket, hogy egymást vallás- s nemzetkülönbség nélkül szeressük, és tehetségünkhöz képest kövessük a dicsőült nagy hazafi példáját, mert csak így, ha közünk egyetértés és összetartás lesz, érhetjük el, a mit ő jószolt, hogy: „Magyarország nem volt, hanem lesz.“

Az istenisztelet alatt s végeztével mind a két egyházban a „Szózat“ és Kőlcsey Hymnusa a legnagyobb lelkesedéssel énekeltetett el.

A jeles szónokló ez nap esti 10—11 óra közt a helybeli lakosok által megtiszteltetve: ugyanekkor a több lelkes honleány által készített „virágkoszorú“ Mauks Istvánné asszony e nap emlékeül ékes szavakkal nyújtá át.

Az ünnepély végeztével valamennyien felfogadtuk, hogy egy hónapig külgyszt fogunk viselni, de a nagy férfi emléke lelkünkben örökké élni fog!

— *Kis-Jenő* (Arad), majus 25. Miután a magyar haza majdnem minden vidékéről tömegesen jönnek a tudósítások azon gyászünnepélyekről, melyeket hazánk felejthetetlen emlékü nagy fia gróf Széchenyi István szomorú halála folytán tartottak; mi is, Kis-Jenő közönsége, s egyszersmind István és József főherczegek uradalmi tisztikara, nehogy hálátlan hazafiatlansággal vádoltassunk: kötelességünknek tartottuk tudatni, hogy boldogult gróf Széchenyinkért még april 18-án megtartottuk a gyászünnepélyt mind a r. katolikus, mind pedig néhány nappal később a ref. szent egyházban. A gyászravatal, melyen a boldogult gróf arcképe fekete fátyollal bevonva függött, magyar gyász-öltönybe öltözött uradalmi gyakornokok égő szövétnekek állottak körül, az iparosok osztályából hasonlóképp. Miért ecseteljem a gyászünnepély részleteit, miért a fájdalmat, mely mindnyájunkkal közös, miért mondjam, hogy veszteségünk igen nagy, hogy a haza teremő lelke elrepült közlünk; ki fogna minket vigasztalhatni néma bánatunkban méltó keservünkben? — „Megnehezült az idők viharos járása fölötted, oh haza!“ stb. — *Árcay Béla.*

— *Mezőberény* (Békés), majus 26. Hazánk nagy halottja, de emlékezetben örökké élő gróf Széchenyi Istvánért, körülöttünk közelebb, több helyen gyász-istenisztelet tartatott, és pedig:

Majus 5-én *Erdődön*, a r. kath. egyházban, a hol az ünnepély bevégeztével, b. Drechsel György ur, 40 főt oly célból adott, a tisz. plébános Schifner Ede ur kezéhez, hogy ezen összeg az ottani háziszegények között osztassék ki, emlékezetbe hozására annak, miszerint a legnagyobb hazafi, előszámlálhatatlan jótékony közreműködésének haszna, minden osztálybeliekre egyiránt kiadott.

Majus 17-én, a délelőtti ünnepi istenisztelet után, a szomszéd *Körös-Tarcsa* helységében, a gyász nagyságát mélyen érző hivekkel, egészen megtelt helv. hitv. egyházban, a hol az alkalomszerű közzeneklés bevégeztével, a helybeli tanítók s egyesek által, több minden rendű nő közreműködése mellett, kik között helybeli lelkész, egyházmegyei tanácsbíró nt. Szabó Mihály ur lelkes neje, jeles tudósunk Szabó Károly ur édes anyja, különösen felemlítendő, — orgona kíséretében gyönyörűen elénekelte Szózat elhangzása után, említett lelkész ur tartá, a nagy halott feletti érzékeny szónoklatot és buzgó imádságot, melyet a Kőlcsey Hymnusának a kar általi elzengedése, és a kijövőre elénekelte zoltári ének követett.

Mező-Berényben majus 20-án, délután 4 órakor, a helyét hitvallásu egyházban tartatott meg a gyászünnepély, a hol az egész szószék, az Urasztala, és az azt körülítő rácozat, a papi székek egészben, a karzat előfala végig gyászleppellel volt bevonva, a nagy halott családi czimere, örökzöld koszorúval körülve diszelgven, a szószék és karzat gyászleplei közepén.

A mig a közrendű nők, ösztönszerűleg, általános gyászöltözékében is nyilvánult, valódi gyászérzettel ihletett, helyből és a szomszéd községekből is összegyűlt, igen nagyszámu minden osztálybeli közönség, nyelv- és valáskülönbség nélkül, tölté meg a templom minden téreit, a hol miután a XC. Zsoltár, 1-6 és 2-ik versei, az összes közönség, a szinte egyházi éneké vált Szózat két első versei pedig, a dalárda által, minden jelen voltak felállta alatt, elénekeltetett volna, helybeli lelkész Turi Dániel ur, tartotta hatásos szónoklatát; mely után ismét egy áhitatteljes imát bocsátott fel, velünk együtt az egek Urához, dicsőült nagy halottunkért.

Végeztül, a Kőlcsey „Hymnusa“ az ünnepély méltóságához illő komolysággal, szintén fenállás mellett, a dalárda a 221-ik éneknek 6-ik, a 220-ik ének 7-ik versei pedig, a gyülekezet által elénekeltetve, a barangok zugása alatt, a gyászközönség, a gyászünnep magasztól áthatottan hazatért, kegyeletes hálaérzetével, seregesen tekintvén meg előbb, a nagy hazafinak, a templom melletti ugynevezett czinteremben az oldalfalazat gyászleppellel borított mélyedésébe elhelyeztetett, felkoszorozott arcképét.

Ugyancsak Mezőberényben, majus 22-én az ágostai hitvallásu tótajku, maj. 23-án pedig a németajku testvér felekezetek egyházaikban ment végbe a gyász-istenisztelet, amott nt. Jeszenszky Károly ur tót, utóbbiban nt. Pecz Gyula lelkész ur, német nyelven tartott szónoklataikban rajzolván a dicsőült legnagyobb hazafi halhatatlan érdemeit, s a közösen érzett veszteség nagyságát, mint példányképet állítván öt elő hallgatóiknak a tettekben, nem üres szavakban áradozó igaz hazaszeretet tekintetében.

Jólesett hallanunk, mind a két hitszónok uraktól, midőn a mindnyájunk közanya, az édes „haza“ iránti szeretet ecsetelésének, halhatlan költőnk „Szózata“ ezen soráival:

„Bölcsöd ez, majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar,
A nagy világban e kívül
Nincsen számodra hely,
Áldjon vagy verjen sors keze,
Itt élne, halnod kell“

magyar nyelven lett elszavalásával, adták meg a suly-vonást.

Mindkét helyen szivreható imádság rekeszté be az isteniszteletet. — *Bonyhai Benjamin.*

— *Kun-Sz.-Márton*, majus 21-én. Hogy mi is együttérezünk a többi jókkal, s hátra maradni nem akarunk, tanuskodjanak a következő sorok. Több lelkesek indítványa után, a felejthetetlen elhunyt Széchenyi Istvánért, nálunk is ünnepélyes halotti mise tartatott folyó hó 12-én. A szépre törekvő lelkes fiatalság, az öregekkel együtt érezve, hogy e napnak emléke mindenkinek szívében gyökeret verjen, hogy a megtiszteltetés annál meghatóbb legyen: „Hazádnak rendületlenül“ és „Isten áldd meg a magyart“ énekelte el, a gyászmisét megelőző nap estéjén, és a gyászmise után, a helybeli és a környékből összesereglött számos nép előtt. Ugy a város tekintélyei, mint a fiatalság, diszöltönyben jelent meg a templomban, hogy szívéből jött imát bocsásson a mindenek Urához, a nemzet nagy halottja lelkeért. Bann a templomban, úgy kinn az éneklés alatt számtalan érző kebelből jött igaz sohaj. Még többek szeméből hullottak a részvét, s fájdalom könnyei. Mindannyi tanúságai érzésünknek. Ennyit tettünk egyszerűségünkben. Tehát mi is élünk! s hol csak lehet, nem mulasztunk el olyasokat tenni, melyek jóra törekvésünk jeleül szolgálnak. — *B. G.*

+ (A szegedi israeliták Széchenyi Istvánért) majus 20-án tartottak gyász-isteniszteletet. Beláthatlan sokaság, többnyire magyar gyászruhában, gyülekezett össze e napon a zsinagógában, hol Löw Lipót jeles szónoki tehetséget tanúsító emlékbeszédet tartott a nagy halott felett. A gyászoló közönség levett kalappal énekelte el a Szózatot s ennek bevégeztével Kőlcsey Hymnusát.

+ (Bukarestben a Széchenyi-gyászünnepély), mint előre jelentve volt, mult hó 24-én tartatott meg. A gyászmise előbb a kath. főtemplomban tartatott meg, hol nagy közönség volt jelen; a ravatal az ottani magyarok gyászöltönyben álltak körül. Innen a gyászoló sokaság a hely. hitvallásu templomába ment, hol Koós lelkész ur, a gyászünnepély indítványozója s illetőleg rendezője, hazafiúi lelkesedéssel teljes megható beszédet tartott. Végül a Bukarestben működő magyar opera tagjai a „Szózatot“ énekeltek.

+ (Bottusánban (Moldvában) is tartottak Széchenyi-gyászünnepet), melyben a város előkelői, a magyarok, az idegen államok képviselői s általában nagy néptömeg vett részt. Itt is elénekeltek a „Szózatot.“

Bucusu egy alföldi pusztán.

Hazánk sik alföldén több más pusztától körülövezve fekszik az agarászataról is már régebben ismert *Kocsér* jász pusztá. Valaha virágzó magyar telep lehetett, mit bizonyít a tisztelekre felhívó templomrom, mely a pusztá lapályosb, homokos részein található, darázskövekből bámulatosan építve, talán századok óta küzd és daczol a mindent megemészto idővel. E látvány, különösen a mellette körben és szétágazva futó árkok azon gondolatra vezetik a szemlélőt, hogy ez valaha védhely volt; annál is inkább, mert nyugati részén még mindig látható egy emeltebb négyszögű földtömeg; többszöri kutatás és ásás semmi nevezetesebb tárgyat nem birt belőle világra hozni, mint összehányt emberi csontrészeket.

A puszta legnagyobb részben, állattenyésztésre alkalmas, homokos sík föld, déli részén találhatók a nem annyira kényelmes, mint a gazdasághoz szükséges tanyák. Lakosai mind magyarok, részint jászok, részint a szomszéd városokból telepedettek; vallásuk r. kath., s mint ilyenek, védszentül Nep. Sz. Jánost tisztelik, kinek emlékére a szomszéd városokból és pusztákból tömegesen tódulnak ide összokásként megtartani a bucsut. Az egyházi szertartás Isten szabad ege alatt történik, ott láthatni a városi szelidebb s fegyelmesebb erkölcsű hiveket, nagy ellentétben a sík puszta szilaj fiaival.

A bucsumenet végeztével mindenki ismerőseivel a síkon sátrak alatt tanyát üt, hol a már elkészített étkek, legtöbnyire régi szokásként, rotyogó bográcsok mellett helyet foglalnak. Első tekintetre azt hiszi a szemlélő, hogy a világot hódító ősvézek itt feledék táboraik egy részét; — a kulacs is kikerül dughelyéből, a magyar vért pezsgésbe hozza az ily alkalommal elmaradhatlan barna fiak száraz fája. Valóban megható s élvezetes látványt nyújt e vad, szilaj, ép fiak mulatsága, szinte elfogulttá teszi a szemlélőt, ki könnyen ily szóra fakad: hogy a kerek ég alatt nincs a magyarnak párja. Ide szeretném vezetni a magyarnak minden gáncsoló ellenét, ide a természet egyszerű gyermekei körébe, hadd látnák, hogy a szerintük durva, műveletlen faj minden hatalmas ellenőrködés nélkül is napokat tud rendben, fegyelmen keresztül mulatni, ha érzülete sértve vagy tévutra vezetve nincs.

A bucsu megtartására az anyaközségből Jászapátiból is többen lerándulánk élvezni a tiszta szabad kört, testben és lélekben; sátrort ütünk, hova magyar őszinte vendégszeretettel fogadtunk be a szomszéd N.-Abony, N.-Körös s több községből minden magyar vendéget; nőink gondoskodása az asztalokat terhelé meg a legjobb magyar étkekkel, mi pedig előszedők kulacsainkat, s ős magyar szokásként egymásra köszöntve ivánk és imádkozánk a magyarért és hazáért.

Másnap a puszta közepén szépen diszló erdőcskébe vonulánk, a hol vendégeinkkel együtt a nagyszámú pásztorok vendégeltek meg. Ott láttuk, mikép igyekezett a fürge gulyásbojtár felülmúlni a bográcskezelésben vele egyenlő ügyességű hetyke juhászt; láttuk őket versenyezni az egészen tetézve telt bogrács fortélyos s majdnem utánozhatlan megfordításában, az étel előbb és jobb ízűvé lett elkészítésében. Festői jelenet vala, melyet nincs eszet utánozni. A pásztorok által rögtönzött földasztal mellett helyt foglalva, a közénk helyezett bográcsokból a legjobb ízűen étkezünk. A pástortaligákból előbujtak a telt csobolyók a kisebb szüleményei, a kulacsok; az erdő sűrűjében százszoros viszhanggal tört fel, Palotási-Pecsenyánszink által jól begyakorlott barna zenészeinktől a Rákóczy-induló. Ebédután nézői lettünk a pusztaiak táncmulatságának. Sok kontár táncmester tanulhatná tőlük a gyönyörű magyar tánc bájos lejtését, sok a magyart testileg is lealacsonyító jóakarónk győzhető volna meg, a magyart kitünőleg jellemző erős testalkat edzettségéről, s ama szép ellentétről, midőn látta a férfinak felhevültében oroszláni bátorságát, de a nők irányában megelőzőleg gyöngéd természetes szelidségét. Ha kell, tűz és pusztítás, de különben nyugott nemes érzés. Emelé a kör szépségét a tiszta fehér bő magyar öltöny, s különösen a nőket tevő bájos s a jász aranyos fejkötő és viselet.

Este felé megindulánk tömegestől zene kíséretében. A nap már lehaj-tani készült gonddal telt fáradt fejét, s csak intő sugarait hagyta hátra, mintegy figyelmeztetve bennünket, hogy ne csak a jelennek, de a jövőnek is éljünk. — A ki tengeren utazott, azt hiszem, bátran hasonlíthatja azt egy terjedt sík pusztához. Mig ott az ébredő nap bibor palástját millió alakban tükrözik vissza a tenger csillapult hullámai, a puszta rónán hű utánzója a gazdag bokru füvek levelein csillógó harmat gyöngyjátéka; — ott vitorlás óriás hajók tűnnek fel a láthatáron, itt a cserény fákkaal beépített halmokat hinnéd hajóknak, mindkét helyen sajtáságos, minden anyagi érdektől elvont érzelmét idéz elő a természet nagyszerű látványa, az utas e helyeken buzgóbban tud imádkozni. — Mi sem engedők a nap intő sugarait télenül letűnni, hanem általános lelkesüléstől áthatva, az erdő előtt mintegy őrt álló, gyönyörű fás ligetre indulánk, az ezt övező, bus zugásu nyárfalombok alatt megállapodánk, s közakarattal felszentelők a legnagyobb magyar, gr. *Széchenyi István* emlékének. Minden jelenlevőt elérékenyite a műveletlenség tartott pusztai népség megilletődése, elragadó vala a jelenet, látni őket uj-jaik közé szorított homokporocskát a már megáldott domb tetejére összehányani.

De hogy a puszta közepén mintegy már e célra teremtett hely a vadon fiai szilajságát némileg fékezze, s az érzékenyebb kebleket imára is buzdítsa: azon domb tetején egy fészület állítottatott fel. Miután e helyen a megboldogultról illően megemlékezünk, bucsujárásunkat a magyar közima elzengésével fejeztük be. A domb ily néven fog létezni ezután, s a nevet hangoztatni fogja a puszta késő utóda épen úgy, mint élnek még névleg a Pálffy, Ludasy és több történeti nevek a puszta egyes emeltebb helyein; e domb uralkodó helye a pusztának, e magaslatot üdvözli legelőbb az ébredő nap, s nyugtakor tőle vesz bucsut legutóbb.

Harmadnap kora virradatkor megcsendült a puszta kis ércznyelve, siró, zokogó hangon ada jelt a puszta lakóinak imára gyülekezni. Egy szt. Ferencz rendbeli szerzetes egyházi gyász öltönyében megjelent a gyászszal borított szent oltárnál a megdicsőült nagy férfinéért a Mindenhatóknak bemutatandó áldozatát. Szent mise alatt alkalmi verseket énekeltünk, az oltárt tiz gyászos nő s tizenhat férfi állta körül, magyar gyász öltönyben, gyász csokru gyertyákkal, mire ismét elimádkozók nemzeti imánkat. A lélekben romlatlan nép megilletődése megható volt, s erős hitünkkel vált a Megdicsőült aranyjósolata, hogy a magyar nem volt, hanem lesz. Adjon Isten egyetértést s kitartást. — *Egy jász.*

A magyar Akademia palotája.

— A magyar tud. Akademia június 11-dikei ülésében a következő újabb adakozások jelentettek be: Dapsy Vilmos felében a tőkéhez, felében a házra összesen 3111 ft, 60 kr, és 5 db aranyat gyűjtött; Rázel József gyulai prépost plebános gyűjtött a tőkéhez 25, a házra 75 ft, dr. Kéry Imre gyűjtött a tőkéhez 120, a házra 195, Császár Ármin sz. benedekrendi áldozár Sopronyban gyűjtött a tőkéhez 231 ft, 50 kr, a házra 156 ft, 50 kr, Tisza-Ujhelyi Alajos felsőbányai esperest plebános gyűjtött a tőkéhez 41 ft, 20 ft, ezüstben s 6 darab aranyat, a házra 188 ft, 50 kr, 10 db aranyat, 10 ft, ezüstben, Atádi Vilmos gyűjtött a tőkéhez 19, a házra 56 ft, Szile Lajos gyűjtött a tőkéhez 21, a házra 74 ft, Csaplovics Sámuel gyűjtött a tőkéhez 220, a házra 90 ft, a bajai takarékpénztár-egylet igazgatósága gyűjtött a tőkéhez 101, a házra 457 ft, 60 kr, és 1 db aranyat, Sütő József gyűjtött a házra 131, ft, Kőrmöcz k. főbányaváros adott a tőkéhez 500, a házra 500, Polyák Márton gyűjtött a házra 24 ft, Fest Imre Iglón gyűjtött a tőkéhez 415 ft, 68 kr, a házra 341 ft, 57 kr, Püspöki Alajos sarkadi plebános gyűjtött a házra 132, Gyurikovics Mátyás nyitrai plebános gyűjtött a tőkéhez 11, a házra 5, Szőke Károly gyűjtött a tőkéhez 5, a házra 26, Szécsy Imre osgyáni plebános gyűjtött a tőkéhez 8, a házra 9 ft, Abrányi Aurel gyűjtött a házra 80 forintot.

— *(Heti kimutatás)* a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez a m. Akademia számára beküldött adakozásokról:

XXI. közlés. K. Kun-Halaszról egy tanuló-intézet növendékei Pap Mihály által 4 ft 80 kr. — Aranyos-Megyesről (Szatmár) az ott tartott Széchenyi-gyászünnepély emlékeül többen Boros Pál által 76 ft (ebből a tőkére 20 ft). — A miskolci polgáregylet Kraudy Antal elnök által 100 ft (ebből a tőkére 50 ft). — Beodráról (Torontál) Bakó József 2 ft. — Rábaközben többen Ostffy István által Farádról 190 ft. — Farádról (Sopron) Szilvásy Boldizsár és Jugovics Lidia lakodalmáról a vendégkoszoru tagjai 57 ft. — Mencshelyről (Zala) Széchenyi-gyászünnepély alkalmával begyűlt összeg, Blajza János által 16 ft 50 kr. — Kálnó tót községből (Nógrád) többen Mayerffy Károly által 23 ft 30 kr. — Tornáról Széchenyi-gyászünnep alkalmával többen Zsarnay Imre által 61 ft 50 kr. — *Összesen*: 531 ft 10 kr.

Az eddigi I.—XX. közlésekkel együtt: 8369 ft 50 kr, 1 régi római arany, 62 cs. arany, 10 tallér, 114 huszas, 2 negyedfős, 1 tizes és 7 darab 20 pftos nemzeti államkölcsön-kötelezvény.

— *(Részletes kimutatás)* a fentebbi adakozásokról, melyekhez többen járultak:

Kis-Kun-Halaszról egy tanuló-intézet növendékei (nincs megnevezve, miféle) 4 ft 80 krt, küldtek be, következők névsorral:

Kirchner Sándor 1 ft, Kovács Lajos 34 kr., Péter László 40 kr, Baki Mór 1 ft, Spühler Károly 1 ft 5 kr, Pap Mihály 1 ft 1 kr.

Aranyos-Megyesen (Szatmár) majus 13-án tartották valláskülönbség nélkül Széchenyi gyászünnepét a ref. templomban. Az istentisztelet végével indítvány tétellett, hogy a dicsőült hazafi által életrehívott magyar Akademia számára történjék adakozás. Az indítvány lelkesedéssel fogadtatott a így gyűlt össze azon 76 ft, melyhez járultak:

Id. Pap Antal a tőkéhez 20 ft, a házra 20 ft, Boros Pál a házra 5 ft, Pap József 2 ft, Kiss Gábor 2 ft, Szabó Sándor 1 ft, Reményi István 1 ft, Tóth Mihály 1 ft, Tóth László 2 ft, Selyebly István 1 ft, Liebr István 1 ft, Babó Miklós 1 ft, Hajnal György 1 ft, Nagy Károly 1 ft, Kovács Károly 1 ft, Böszörményi László 1 ft, Zakány József 5 ft, Böszörményi Berta 2 ft, Goldstein Lébi 50 kr, Goldstein Izrael 10 kr, Oppenheim Sámuel 1 ft, Oppenheim Mátyás 1 ft, Bernát Frid. 20 kr, Zikherman Ignác 10 kr, Levinger Sámuel 40 kr, Markovics Ferencz 2 ft, Salamon Sámuel 40 kr, Markovics Elek 30 kr, Csillag János 2 ft.

A miskolci polgáregylet 100 ftot szavazott meg a m. Akademia palotájára, a miért itt külön fejezzük ki méltánylatunkat.

A lelkes Rábaköz több községének lakosai is megemlékezének a nemzet tudományos intézetéről s 190 ftal járulának a nevezett célhoz. — Az adakozók nevei:

Ostffy István 30 ft, Zathureczky Géza 2 ft, Kovács Zsigmond 2 ft, Bors László 2 ft, Stansits Sándor 2 ft, Mikó János Farádon 1 ft, ifj. Róth József 30 ft, Fiáth Pál 20 ft, Barthodeczky Antal 20 ft, Barthodeczky József Mihályon 10 ft, Szemerey Sándor 10 ft, Ajkay Dániel 10 ft, Nagy Ferencz 2 ft, Heney Péterné 5 ft, Molnár István 1 ft, Ódor Márton 1 ft, Varró Pál 1 ft, Fűzy Lászlóné 2 ft, Szabó Antal 2 ft, Somogyi Antalné 3 ft, Erős Imre 1 ft, Németh József 1 ft, Fekete Antal Kisfaludon 1 ft, Nagy Kálmán Vadosfan 5 ft, Tóth Antal Nimetin 2 ft, Fugovics László Szemerén 10 ft, Chapó József és többen Dörbölön 12 ft 57 kr, Klebel Ferdinánd Csornán (Sopronmegyében) 1 ft 43 kr.

Szintén Rábaközben, Sopronmegye Farád nevű községében Szilvásy Boldizsár ur és Jugovics Lidia k. a. nászt ünnepelenek. A vendégek száma nagy vala, a jó kedv csordultig. De a poharak közt megemlékeztek arról, a minek gyámolításra van szüksége, s a vendégkoszoru férfitagjai egy gondolat nyilvánítása után 57 ftot adakoztak a m. Akademia számára. (A női vendégek is adakoztak más célra, a mi más uton jutott rendeltetése helyére).

Kálnó igénytelen falu Losonc közeliében, egy kies völgyben, melyet az Ipoly vize termékenyit. Lakosai tótul beszélnek, de keblökben szintén ég a hazaszeretet szent tüze, a minek ők már gyakrabban adták jelét. Most is 23 ft 30 krt küldtek be a m. Akademia palotájára. Az adakozók nevei:

Mayerffy Török Gabriella 3 ft, Mayerffy Károly 2 ft, Egy valaki 2 ft, Bartholomaeidesz Gyula 3 ft, N.N. 1 ft, Czirák György 1 ft, Magyar Márton 1 ft, Bracsok Márton 1 ft, Furák Márton 1 ft, Poncez Jakab 1 ft, Miazdra Gábor 1 ft, Bracsok János 1 ft, Urbancok György 1 ft, Magyar János 1 ft, Bende Ferencz 1 ft, Honetzy László 50 kr, Democs József 50 kr, Bracsok Pál 80 kr, Berák Dániel 30 kr, Dubiszmaj György 30 kr.

Tornán majus 9-én tartották meg a Széchenyi-gyász, s ez alkalommal a m. Akademia épületére 6 ft 50 krt, adakoztak:

Soltész Gábor 1 ft, Bárány József 1 ft, Lovász Miklós 1 ft, Gabándz Pál 1 ft, Koós Pál 2 ft, Faygel Gyula 1 ft, Benyovszky Berta 1 ft, Frankovszky Nina 1 ft, Maurer

Gusztáv 2 ft., Zavaros János 1 ft., Szalay Ferencz 1 ft., Madarász Gyula 2 ft., Vécsey András 1 ft., Reitner József 50 kr., Lakatos Miklós 1 ft., Hegymeghy József 1 ft., Ardényi Ferdinánd 5 ft., Probst Károly 1 ft., Farkas János 1 ft., Fácskay Ferencz 1 ft., Keller Mikl. 2 ft., Halstucker 1 ft., Horváth Miklós 1 ft., Markos Ferencz 1 ft., Panker Károly 1 ft., Szilassy Kelemen 1 ft., Szentiványi László 1 ft., Petényi Gyula 50 kr., Herczog József 50 kr., Williger Pál 1 ft., Tóth Ferencz 1 ft., Dubrovay János 1 ft., Szilvási vasgyárigazgató 2 ft., Pongrácz Ferenczné 2 ft., Pongrácz Bálint 2 ft., Keller Emma 1 ft., Jassik Albert 1 ft., Lehotzky Antal 1 ft., Csallóközi Béla 5 ft., Petyerecz József 2 ft., Kubantsik Miklós 1 ft., Petrus Tivadar 1 ft., Varga Péter 1 ft., Varga Máttyás 2 ft., Sihulsky Alajos 2 ft.

b. — (A magyar Akademia javára) a „Pesti Napló“ szerkesztőjének eddig 13,897 ft.; a *Vasárnapi Ujság* szerkesztőségénél 8369 ft. gyűlt be.

Hazafi adakozások.

A *Vasárnapi Ujság* szerkesztőségéhez beküldött:

A *szükölködő horvátok fölségelésére*: Holdmező Váásrhelyről az ápril 18-án a perselyekbe gyűlt összeg Kiss Pál által 5 ft. — Tisza-Kesziről barátságos összefüvetel alkalmával begyűlt 38 ft. — Az egyes adakozók nevei:

Idősb Dobozy Dániel 5 ft., Karácsondy Zsigmond 1 ft., 20 kr., Karácsondy István 1 ft., Szabó János 2 ft., Jablonkay Károly 1 ft., ifjabb Dobozy Dániel 5 ft., Szóráth Károly 1 ft., Áts Nagy György 50 kr., Ando Lajos h. Lelkész 1 ft., Nagy Pál 1 ft., Reményi Mihály fioktató 1 ft., Szabó Zsuzsanna 30 kr., egy valaki 1 ft., Tornallyay Árpád 1 ft., Elek Andor leánytanító 1 ft., Evelin Z. S. 1 ft., Gyurkó Gyula 1 ft., Tornallyay Ignác 1 ft., Lossonczy Farkas 1 ft., Komjáthy György 5 ft., Tornallyay József 1 ft., Lossonczy Józsefné 1 ft., Lossonczy József 1 ft., Komjáthy Gyuriné 1 ft., Komjáthy Imre 2 ft.

Bükkösdről többen Péry Sándor által 25 ft. — Az egyes adakozók:

Péry Sándor gyűjtő 5 ft., Frankovics Károly 1 ft., Darás Farkas 1 ft., Rajky Miklós, 1 ft., Besseney Ákos 1 ft., Kochanovszky Antal 1 ft., Rajky Zsigmond 1 ft., Glavina Zsigmond 1 ft., Tolnay Károly 1 ft., Sellyey László 1 ft., Rajky János 1 ft., Vasdényey Boldizsár 1 ft., Frankovics Regina 1 ft., Rajky Zsigmondné 1 ft., Rajky Pál 1 ft., Czerhók Károly 1 ft., Vasdényey Antal 1 ft., Svastics Gábor 1 ft., Bosnyák Ferencz 1 ft., Bosnyák Gusztáv 1 ft., Svastics József 1 ft.

— A szentgáli közbirtokosság beküldött L. D. által 10 ft 70 kr. — Összesen vettünk s elküldtünk eddig a horvát szükölködők számára 257 ftot 45 krt.

Mi ujság?

— **Kisfaludy Sándor szobrának lelepleztetése.** A f. hó 11-ki ünnepélyre a résztvevők oly roppant száma sereglett egybe, minőt a kies fürdőhely Balatonfüred még alig szemlélt együtt. Az aristocratia számos tagján kívül Zala, Fehér, Veszprém, Somogy és a magyar Akademia küldöttjei. Zalamegye küldöttsége *Ossterhuber József* vezetés alatt 10-kén este érkezett meg a Kisfaludy gözösön, a magyar akademiaé b. Eötvös József által vezérelve, 10 órakor. Az Akademia tagjait a zalai küldöttség elnöke üdvözölte, mire báró Eötvös József válaszolt. A kölcsönös üdvözlések után a küldöttségek hangos éljenek közt kijelölt szállásaikra kísértettek. A közönség élénk mozgalmá az éj késő óráiban is folyvást tartott, s a nagy estebéd után tánczvigalom rögtönözött, melyben igen bájos hölgykoszoru vett részt nemzeti öltözetben. A sümege képezde részéről 20 kis növendék volt jelen magyar diszruhában, s a soproni és kesztéllyi gymnasium is képviselve volt. Az ünnepelt költőnek egykori fegyvertárai, az insurrectionalis tiszték igen kitünőleg emelték a nemzeti ünnepély díszét. Másnap a szobor leleplezése a fűredi kápolnában tartott istenitisztelettel vette kezdetét; a küldöttségek benn a kápolnában foglaltak helyet, a többi közönség künn képezett sorfalat s az emlék körül volt egybegyűlve. A házak ablakából, valamint a gözös árboczaírók nemzeti zászlók lengettek. 11 órakor délelőtt a menet a Rákóczy-induló s a Szózat hangjai mellett az emlékszoborhoz vonult, hol a szónokok részére emelvény volt állítva. Zalamegye küldötte s a még fennálló insurrectionalis pénztár igazgatója a fölszentelést egy szónoklattal nyitá meg, melyben Kisfaludynak a nemzeti nyelv körül tanusított érdemét meleg szavakban emelte ki. Ezután b. Eötvös szónokolt, az Akademia nevében; végre a somogyi prépost, Sümege városa s megyéje megbízásából köszönetet mondott az ünnepélyre megjelent résztvevőknek. Ezután megkezdvén a Hymnus, a sokaság az a közben leleplezett emlékszobortól a Rákóczy hangjai mellett tért vissza. A somogyi dalárda növendékei egy külön ez alkalomra készült hazafias dalt adtak elő. A Himfy-szobor arczal Zalamegye felé fordulva, egy mesterséges dombon a csodaszép Balaton partján áll. Érczből készülve, életnagyságúnál jóval nagyobb s két ölnyi magas simított gránit talapján e fölrás olvasható: „Kisfaludy Sándornak zalamegyei tisztelői 1859.“ Az ünnepély minden biztonsági szabályok alkalmazása nélkül szép rendben ment végbe. 2 $\frac{1}{2}$ órára naggy lakoma volt rendezve a b. fűredi vendégházakban.

Elég legyen ezuttal a Balatonpartján tartott nemzeti ünnepnek e rövid vázlat. Közelebbi alkalommal hozandja lapunk a felállított szobor rajzát is, a midőn az ünnepély részleteiről is tudósítandjuk olvasóinkat.

Csupán b. *Eötvös József* akademiai alelnök rövid, de a tárgyhoz alkalmazott szép beszédét iktatjuk még ide, melyet a szobor leleplezése alkalmával tartott. A köztiszteletben álló másodelnök ur így szólott:

„Mint az Akademia képviselői jelentünk meg itt, hogy e nemzeti ünnepélyben részt vegyünk. Engedje a tisztelt gyülekezet, hogy miután az befejeztetett, az Akademia, s a hazai irodalom minden barátainak nevében hálaikat fejezzem ki azon férfiak iránt, kiknek buzgó fáradozásainak köszönjük, hogy ezreknek obajtása szerint, leleplezve áll előttünk azon férfiak emléke, kinél nagyobb és üdvösebb befolyást irodalmunkra, sőt egész nemzeti kifejlődésünkre csak kevesen gyakoroltak.

„Irodalmunk aránylag új. — A keresztyénség határszéleire állítva, őseink századokon át nem íróttal, hanem karddal küzdöttek a civilisatio érdekében, és nem csoda, ha más népek több nagy író s remek műveket so-

rolhatnak fel. — De bármily új legyen irodalmunk, s bármi szegénynek mondják azt szomszédaink, van egy érdeme, melyet töle senki sem tagadhat meg, s ez az, hogy Európa irodalmi közt nincs egy sem, mely a nemzet életére oly közvetlen s oly hatalmas befolyást gyakorolna, mint a magyar; s ennek oka meggyőződésem szerint kizárólag azon hazafias irányban kereshető, melyet irodalmunk követ, s mely által az népünk legnemesebb érzelmeinek kifejezésévé válik.

„Irodalmunk tükör, melyben a nemzet csak önmagát találja fel, s ez az, miben hatalmának titka rejlik; s hogy irodalmunk azzá lett, azt első sorban *Kisfaludy Sándornak* köszönhetjük. — Ő levén az első, ki költészetének forrását a hazafiságban kereste, azon irányt kijelölte, melyet irodalmunk azóta követett. — *Kisfaludy Sándor* ezen érdeme elég arra, hogy őt a nemzet örök hállójának méltó tárgyává tegye.

„Ki szobrot érdemel, annak szoborra szüksége nincs. — A tudós, ki egy nagy igazságot fedezett fel gondolatában, a költő dalaiban, az államférfi tetteiben él, s csak azon emlék daczol az idővel, melyet valaki maga emel magának. Ily emléket hagyott *Kisfaludy Sándor* is maga után. S ha soha szobor e helyen nem emelkednék, Csobáncz, Rezi, Tátika, Badacsony, e tó, ez egész vidék, melyben a nagy költő művei által most minden magyar otthonosnak érzi magát, fenntartandják nevét, s *Himfy gyöngéd* dalai tul fogják élni ez érczszobrot.

„De nem hogy a nagy költőnek emlékét fenntartauk, hanem hogy hállókat jelentsük ki, azért emeltetett e szobor, s Zala lelkes közönsége méltán büszke lehet, hogy mit a nemzet eddig tenni elmulasztott, azt ő teljesíté.

„Fogadja érte minden magyarnak köszönetét, s legyen meggyőződve, hogy e hazafiui tett megtermi egykor gyümölcsét, mert a történet minden lapja arra tanít, hogy oly nép, mely nagy halottját tisztelni tudja, nehéz napjaiban soha nem nélkülöz oly polgárokat sem, kiket tiszteletre érdemesek.“

— (*Figyelmeztetésül régiségbuvárainknak.*) *Gánóczy Flóris* ur Pesten *Gyivárol* (Komárom) ott lakó *Palóczy Tamás* uról, következő levelet kapott, mely a régiség barátainak figyelmét bizonyosan nem fogja elkerülni:

„Kedves öcsém! Olaszországi utazásom alatt, Róma, Nápoly és Pompeji gyűjteményeiben, mint irád, nagyon sok kiásvott régiséget láttál, és azokat nemcsak nézted, hanem tanulmányoztad is; — ha ebbeli buvárlati szenvedélyed még ki nem aludt, jer ide Gyivára, és itt elég alkalmad lesz azokban buvárkodni, mert a legközelebb történt tagosítás alkalmával, azon régi funduson, mely engem illetett, most a népnek jutván, némely ásások alkalmával, ugy a szemközt „Tóra düllő“ *Farkas-féle* illetményben, tömérdek urna, csontváz, kopja, lándsza találtak, melyeknek kiásvatását a nép, kérelmemre egyideig csak azért függesztette fel, hogy a régiségbuvároknak tudtuladva, azokat a maguk eredeti helyén találják; kérlek, add tehát tudtul azoknak, kik ebben járatosak, mert itt elég alkalmuk leend buvárkodniok, az ide jövetel igen könnyű, miután ezen hely a „Köbölküti“ vasut-állomáshoz csupán $\frac{1}{2}$ óra járás; — ha feljössz, honn nem létem esetében, fordulj egyenesen *Zsulezsák Ferencz* urhoz, ő kijelöli az említett helyeket részletesen és felvilágosítást nyujtand. — *Palóczy Tamás.*“

b. — (*Akademia-utca.*) A város által az Akademia épület telkéül kijelölt hely fölméretvén, területe 1304 $\frac{1}{2}$ négyszögölnek tünt ki, vagy is 4 $\frac{1}{2}$ négyszög öllel többnek, mint előre számították. Az e mérésnél ugy az Akademia, mint a város részéről voltak jelen kiküldöttek. Az akademiai küldöttek indítványozák, hogy a fölső dunasoron épüendő új utca Akademia-utca nevet nyerjen. Ez indítványt a város küldöttei is elfogadták s létesítését a kellő helyen előmozdítani ígérték.

+ (*A nemzeti színház igazgatói*), ugy halljuk, beadták lemondásukat. Egy lapban azt is olvastuk, hogy a színházi bizottmány összes tagjai szintén le fognának köszönni; e hirt azonban más lapok alaptalannak mondják.

+ (*A Kisfaludy-Társaság*) megtartotta feltámadása után az első gyűlést. Legalább ezt írják *Pest*ről a „Sz. Hiradónak.“ Mi ugyan nem hallottunk még róla semmit.

+ (*A Belezsák-cirkus lovartársulata*) f. hó 8-án „nemzeti lovar-előadást“ rendezett a magyar Akademia javára, magyar jelmezekben. Ily „nemzeti“ előadás már többször is volt, s mindannyiszor a közönség általános tetszésével találkozott.

+ „*As Allgemeine Ztg.*“ -nak Bécsből azt írják, hogy a magyar lapok hírei daczára az *Essterházy-képtár* tovább is, Bécsben marad. De most már csakugyan el lehet hinni, hogy a nevezett képtár Budára fog szállíttatni.

+ (*Reményi Ede közelebb Győrött*) három hangversenyt adott, mindannyiszor igen nagy közönség előtt s leirhatlan lelkesedés közt. Hangversenyein műkedvelők is léptek föl, névszerint *Ziska Józsefné* urhölgy s *Kovács Gizela* és *Livia* kisasszonyok; a két első gyönyörűen énekelte szép népdalainkat, az utóbbinak zongorakísérete mellett. Dr. *Kovács Pál* pedig az első és harmadik hangversenyen talpraesett felolvasásaival igen jól mulattatta a közönséget. A „Gy. K.“ írja, hogy *Reményi* szép jelét adta felebaráti szeretetének azzal, hogy ottani hangversenyei alkalmával két elszegényült családnak külön-külön 25 ftot, a főgymnasiumi muzeumnak pedig 75 ftot ajándékozott. A lapokból olvassuk, hogy *Reményi* eddigelé már több mint 4,000 ftot adakozott jótékony és közczélokra — *Komáromban* is hallatá hegedűjátékát s első hangversenye jövedelmének egy harmadát az ott tengődő magyar szintársulatnak engedé át. Tiszteletére hatvan teritékü lakomát is adtak.

+ (*Szabadka városa a most alakult bácsmegeyi gazdasági egyletnek*) ötszáz hold legjobb minőségű földet ajándékozott. Az adományozott föld a szükséges gazdasági épületekkel is el van látva.

+ (Irői érdem méltánylása.) A „P. N.“-nak írják Nagy-Szalontáról, hogy ott egy a város alatt diszló fűskertet, a birtokosok határozata folytán, egy lakoma alkalmával, f. hó 3-án, Arany János koszorus költőnk nevére „Arany-kert“-nek keresztelték el.

b. — (A pesti szegényebb sorsu izraelita kereskedősegédek), a magyar Akademia épületére 180 ftot adtak össze, jelölül igaz hazafiságuknak.

△ (Széchenyi István irótollla), melylyel végnapjaiban némely intézkedéseit leírta, egy közönséges, mahagoni száru, aczéltoll. E toll a gróf legidősb fiának birtokába jutott, ki is annak elefántcsontból tokot készített, s mint maradandó ereklyét a családi kincsek közt fogja őriztetni.

b. — (A Tiszaszabályozás hazai fontossága ügyére nézve) Kempelen Gy. a „Szegedi Híradó“ szerkesztője indítványozza, miszerint az írók minden e tárgyban irandó cikket az ő lapjába küldjenek be, mint egy központba, hol aztán az egész ügy könnyebb átnézetet nyújthat. Miután ezen ügy országos, a többi magyar lapok nem látják át, hogy miért ne küldjenek az írók a Tiszaszabályozást tárgyaló cikkeket hozzájuk is. Azonban elismerjük, hogy a Tiszapartján a „Szegedi Híradó“-t e részben kiváló szerep illeti.

— (Reményi Pápa.) Pápa, június 10. Reményi körünkben volt. Eljött, hallatta művészetét, és az általános elragadtatásban teljes győzelmét vívta ki. Lapjaink annyi szépet, annyi magaslatot irtak már költői zenéjéről, hogy unalmas szöszaporítás az ezutáni hozzászólás. A tegnapi este tartott hangverseny részletei voltak: 1. Nyitányul a „Windsori vig nők“ Nikolai Ottótotl adatott elő a helybeli zeneegylet által. 2. „Hugenották“ ábrándja, előadva Reményitől. A mint fölállt Reményi, koszoru-zápor, virágosó fogadta, s viharzó „éljen.“ Dallamai alatt csend uralgott, míg a lélek az ábrándok csendes világába emelkedve, meghatottan fölmelegülve szállt alá. 3. „Hazám zenéje,“ csinos alkalmi költeményt, mint sajátját, szavalta Csepely Sándor. 4. A „Repülj fecském ablakára“ és „Ezt a kerek erdőt járom én“ dalainkat művészi hatással játszotta Reményi. Mintha a puszták távoli tilinkóját, méla zenéjét hallaná az ember. 5. Doppler „Ilka“ operájából dallamot éneklé Ferenczy Józsa k. a. Gyönyörködve hallgatók kedves hangja éneket. Még néhány magyar dal-koszorúval is szerencsételtett. 6) Ujra Reményi. Chopin „bölcsődalát“ és magyar népdalokat játszott. A „bölcsődal“ gyöngéd, majd andalító hangjai mély érzelmek tolmácsolói; népdalai pedig a magyar nép szívverései. 7. Egy „Ábrándot“ adott elő zongorán mesterileg Beale Vilmos, Reményi uti-társa. 8. A „velencei karneval“, játszotta Reményi. A húrokkal játszián tréfálva, mintegy beszél hangjukon. — A nagyszámú közönség — kik közt távolabb eső vidékünkől is voltak láthatók, Reményi kedviért jött zenekedvelők — alig tudott megválni kedves művésztől. Batthyáni L. grófné. Dákáról, szintén megtisztelte jelenlétével ifju hangversenyzőnket. — Szenthereszti.

— (Színészek M.-Óvárótt.) M.-Óvár, június 10. Egyszer valahára magyar színészek érkeztek városunk falai közé Szuper Károly igazgató vezérlete alatt, s megkezdé előadásait Hegedüs történeti drámájával, a „Bibor-és Gyász“-szal. — Mióta a termek harsány éljencéről nem beszélhetünk, nagyban igényli nemzetünk figyelmét a magyar színészet; szeretem hinni, hogy az igazgató e jöreményü, de egyszersmind merész vállalatában, itt sem fog hajótörést szenvedni, s illő pártfogásra találand e két testvérváros (M.-Óvár és Mosony) bár jobbadán német ajkú, de szívben magyar lakosság előtt, mely, hogy szereti pártolni mindazt, a mivel a nemzeti ügynek hasznára és előmozdítására lehet, annak már egy év alatt is szép bizonyosságát adá. Azért tehát:

„Kinek szive jóért dobog,
Jöjön, merre a zászló lobog . . .“

azaz: a főhercegi ligetbe, mert itt állították fel Thalia papjai a művészet s nemzetiség oltárát. — Sajnálattal kell itt megemlítenem, hogy majus 21-én nálunk volt Szuck András, a pesti nemzeti színház tagja, ki tárogató-hangversenyt akarván adni, hogy ezen ő hangszert itt is bemutassa. — azonban részvéltlenség miatt e szép reményében hajótörést szenvedett, s innen Sopronba utazott, hol valószínűleg melegebben fog fölkarlatni. — Isaura.

— (Sóstói fürdő.) Konyár (Észak-Bihar), június 5. A helyett, hogy a Sóstó-fürdő vizének általános elismert jó hatásáról és gyógyerejéről szólnék, kiemelem a fürdő-helyiségnek általános csinoságát, tisztaságát és jó izléssel rendezett regényes kertestányait, úgy, hogy a ki ezelőtt csak pár évvel is látta e fürdőt, azt, ennek mai szemlélése valóban kellemesen lependi meg. A csinos, s jól rendezett lakozobák, fürdők, ételek és italok ára is tetemesen csekélyebbre szállítottat még a tavalinál is; — istállók eddig mintegy 64 lóra vannak készen, azonban néhány nap multán egy nagyobbserű istálló is kész leand; szóval, a fürdő jelenlegi derék, magyar haszonbérője (dicséretére válják), ez év folytán mindent elkövetett, hogy e nyári fürdői évszakon vendégei kellő kényelmet élvezhessenek. — Megemlítendő ezuttal, miként az itteni fürdői életet egy, június 24-én tartandó első tánczvigalom is fűszerezendi. — R. I.

— (Székesfehérvárótt június 3-án új kisdudóvoda nyílt meg.) Tulajdonosa Rapos József ottani lakos és házbirtokos, ki a nevelésügy iránt nagy érdekléssel viseltetvén, régóta egy „alapnevelési mintaintézetet“ tervez, melynek egy kiegészítő része az említett óvoda leand. A megnyitás ünnepélyesen, számos népség jelenlétében ment véghez; képviselve volt a város papi, orvosi, tanári s tanítói kara. Megnyitó alkalmi beszédeket tartottak: Venosz Imre kanonak, Ney Ferencz központi képezdei igazgató s Drucker János polgármester urak. Áldást és sikert kívánunk a nemes vállalatnak.

b. — (Kolozsvár szépítésére) illetőleg a piaci templom körül levő épületek lerombolására, közadakozás útján Erdélyből 35,000 ft. jött már össze, a mi az előhaladás lelkes felkarolásának igen szép jelensége.

b. — (A „Szegedi Híradó“ írja), hogy ha előfizetői nem szaporodnak, a lap tovább nem tarthatja magát és meg fog szünni. Fölteszszük a lelkes nagy magyar városról és vidékéről, hogy ez utóbbi eset bekövetkezését nem fogja előidézni.

+ (Jász-Berényben) mult hó 28-án műkedvelői előadás — énekszavallat- és zeneverseny tartatott a Pesten felállítandó országos Széchenyi-szobor javára. Az előadás összes jövedelme mintegy 136 ft, melyből a költségek levonandók. Ugyanott az izraeliták is megtartották a Széchenyi-gyászünnepélyt egész csendben, s ez alkalommal mintegy 20 ftot gyűjtöttek össze a hazai célra.

○ (Marhavész.) Oroszországban nemcsak betegség, hanem a szél, hideg, vihar is sok marhát elpusztít. Így a mult február hó végén dühöngött kegyetlen hó-zivatar a Kaukaszban a Semah tartomány egyetlen kerületében, 94,561 állatot ölt meg; és pedig 736 tevét, 1024 lovat, 5967 szarvasmarhát, és 71,000 juhót. Hazánkban is van példa ily pusztításra; az 1816-ki tél is erről nevezetes.

b. — (Vándorsáskák) mutatkoznak Nagyszombat vidékén, melyek a tavaly őszszel ott megjelentek tojásaiból kelnek ki. A vidék nagyon félti ugy sem igen sokat ígérő természetét s azért mindent elkövetnek a lakosok, hogy ez ártalmas fajzatot már tojásában megfojtsák.

b. — (Az angol evezős klubok) egyesülten meghívást intéztek Európára s a világ minden evezőseihez azon nagy evezős-versenyre, melyet jövő aug. hóban tartani fognak. A versenyzés a Temzén 8 evezős csolnakkal történik, a bevezendő tér hossza ötödfél angol mérföld. A földj egy nagy ezüst serleg.

b. — (Egy angol a dán országgyűlést látva) ily szavakra fakadt: „Meglehet, hogy ez urak derék, művelt emberek; de nem úgy néznek ki.“ Egy másik angol pedig ugyanezen országgyűlés tagjairól így vélekedett: „Ez urak ép ugy néznek ki, mint a béresek vasárnap öltözetben.“

+ (Szegeden töréstartásulat) van alakulóban, mely nemsokára össze fog gyűlni, az alapszabályokat elkészítendő. — Egerben pedig a mult hóban legényegylet alakult. A „Sz. H.“ erre vonatkozólag megjegyzi, hogy Szegeden is elkéne efféle egylet.

+ (Magyar-Kanizsán is tartottak műkedvelői előadást) f. hó 3-án a horvát szükkölködők javára, mely alkalommal Szigeti „Szerlem és örökség“ című vígjátéka adatott elő szép sikerrel. A vígjátékot zene- és énekverseny követte. Előadás után több mint száz személyre rendezett lakoma következett s ezt vig táncz zárta be. Ugyane társulat a Szegeden felállítandó Dugonics-szobor javára is tartand egy előadást. Makón is rendeznek hangversenyt a horvát szükkölködők javára. Szentesen szintén volt e célra műkedvelői előadás, mely 160 ft tiszta jövedelmet eredményezett.

— (A szükkölködők horeátok javára) majus 14-én Kassán rendezett műkedvelői előadás, ismételtetett maj. 15-én a „Tisza árjai által kártallottak“ részére. E nemes célra begyűlt jövedelem 467 o. é. ft., 1 tallér, 1 huszas nekem adatott át, hogy azt a segély után esdő szerencsétlenek között kioszsszam. — Midőn ezt köztudomásra hozom, indítva érzem magamat, meleg köszönetet mondani a szenvedők nevében, mind a rendező nemeslelkű grófnőnek, mind mindazoknak, kik ezuttal is letették a kegyelet és rokonszenv oltárára, áldozatait az igaz hazafiság- és emberszeretnek. — Kelt Bárczán, június 1-én 1860. — Bárczay Ödön.

Levelezés.

Erdélyi híradó. Június 9. Szellemi fejlődésünk örvendetes mozzanatairól értesíthetem e lap olvasóit. Erdély magyar fővárosában s az erdélyi szellemi élet központján, Kolozsvártn, Demjén László e hó közepén új könyv-, mű- és hangjegy-kereskedést fog megnyitni. Tekintve a vállalkozó szakértelmét, ügyszeretetét és tiszta jellemét, melyek ismeretesek előttünk azon tiz évről, mialatt ő Stein kolozsvári könyvkereskedését mindnyájunk közös megelégedésére vezette; teljes reménységünk lehet, hogy keletkező könyvkereskedésében a közmű-írdésnek valódi, jól felfogott s hasznosan kezelt emlytűt fog alapítani; becsületes hazafiai érzelmei biztosítékot nyújtanak aziránt, hogy nemzeti irodalmunk drága érdekei mindenkéffőlötti figyelemmel lesznek nála képviselve; míg végre a közelebbi idők folytán a fővárosban szerzett tapasztalatai képessé teszik, hogy üzletét a könyvkereskedelem mai színvonalára emelve, Erdélyben egy erősen érzett hiányt tökéletesen pótoljon. Mert alapos okunk van hinni, hogy Demjén a szolgálat pontosságára, gyors voltára és jutányosságára nézve, minden méltányos igénynek kifogástalanul megfelel és üzlete saját kívánsága szerint valóságos erdélyi magyar irodalmi központtá fejlődhetik — mihez neki, mint tudjuk, az anyagi képesség sem hiányzik. Igazat kell adnunk a vállalkozó programja fölé tüzőtt jelmondatnak: „Az irodalom egyedül a rendszeres könyvkereskedések szaporodása által juthat virágzásra“: s ezért a reményteljes kezdetnek szívünkben szép sikert ohajtunk. A vállalat az erdélyi értelmiség legtetemesebb részének támogatását már bírja.

Másik érdekes újdonság, hogy Gámán Zsigmond, a kolozsvári iparkamara irodalmilag is ismert titkára, fivérével együtt új nyomdára nyert engedélyt, mely itt már a harmadik volna, de — minthogy a r. kath. lyceum sajtói többnyire hivatalos nyomtatványokkal vannak elfoglalva: szükségét fog pótolni, s szintén az irodalmi élet gyarapítására szolgál.

Szólanom kellene az a közélet egyéb mozgalmairól, melyek közt most a Széchenyi emlékére felmerült különböző indítványok szerepelnek leginkább s figyelmeztetni ez indítványozó urakat a „Pesti Napló“ egyik minapi folszólására, melyben a minden oldalról jelentkező apró-cseprő indítványok ellen sikra szállva, a nemzet erejének s lelkesedésének ügyetlen elforgácsolásától igen helyesen óv. Másutt a közvélemény az elfogadott irányadók

után járva, törekszik a kor és viszonyok követelésének eleget tenni; nálunk minden ember jobbat akar kitalálni szomszédjánál; minden vidéki lapszerkesztő tűzszlop akar lenni a pusztában. (Ez az „akarat“ még nem kárhovatatni való. Szerk.) Az erdélyi Muzeum építése költséghiány miatt mulik; a színház ügye Mikó sürgető felszólalása dacára a körülmények lélekvesztőjében hánykódik a „Kolozsvári Közlönyben“ egyik is, másik is Széchenyi emlékére létesítendő tudományos és dráma-jutalmakkal áll elő, melyeknél a

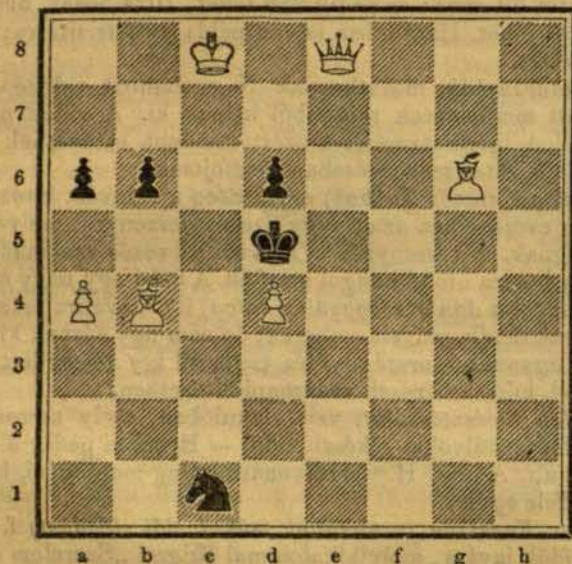
pályadíj viszonyainkhoz képest 30-40 aranytól többre nem telhetnék: holott látjuk, hogy Pesten amannál a 200 aranyosok is gyakran felelet nélküli maradnak; a drámát pedig éveken át, szükségtől való, s egy-két előadás után feledésbe menő párbeszédezett versemények nyerik meg. — Ha igazi tehetség pályázni akarna, mégis csak inkább a központi 100 aranyra, mint a mi 30-unkra versenyezne.

Uraim! A ki sokat markol, keveset szorit! — Z.

SAKKJÁTÉK.

24-ik sz. feladvány. — Weisz A. J. tanártól (Budán).

Sötét.

Világos.

Világos indul a 4-ik lépésre matot mond.

A 19. számú feladvány megfejtése.

(B. Meszéná Istvántól.)

Világos.

Sötét.

- 1) H g 7 - e 6 f 7 - e 6 : A)
- 2) V h 6 - d 2 † c 3 - d 2 :
- 3) c 2 - e 4 †

Világos.

A)

Sötét.

Világos.

B)

Sötét.

- 1) F g 3 - e 5 B)
- 2) H e 6 - c 7 † K d 5 - d 4
- 3) V h 6 - f 4 †
- 1) f 7 - f 6
- 2) V h 6 - e 3 tetszés szerint.
- 3) V vagy H

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben:* Fülöp József. — *Tisza-Füreden:* Nánásy Gyula. — *Adándon:* Kárlitzky Gyula. — *Parabutinban:* Rothfeld József. — *Pesten:* Cselkó György. — *Jánosiban:* Keszler István és Antal. — *Szabad-Szálláson:* Rozsnyay Mátyás. — *Berhidán:* K-y. — *Rimassombaton:* Baksay István (a 18. számú is).

Rövid értesítések. *Less:* B. M. I. Kötelességünknek ismörjük kijelenteni, hogy a 17. sz. feladványt ön is helyesen fejtette meg, s önnök neve a helyes megfejtők sorából csak azért maradt ki, mert a levél vételekor lapunk illető száma már sajtó alatt volt. — *Parabuti:* R. J. Önnök a 16. sz. feladvány megfejtéséről hasonlót mondhatunk. — *Jász-Ápáti:* T. M. Sötét e 6 - e 5 harmadik lépéssel a matot kikerülheti. — *Debrecen:* H. P. A gyakori találkozásnak minden tekintetben csak örülni tudunk. — *Lubló:* R. M. Ötféle első lépéssel sikerült megoldanunk; nevezetesen K h 1 - h 2 : vagy pedig F f 5 léphet b 1, c 2, g 6, h 7 mezőkre: de azért mi nem szününk meg öntől még sok jót várni és remélni. — *Szegsárd:* Z. S. Ezt kivéve a többi helyes, mint ön tapasztalni fogja. — *Sarkad:* N. L. és *Kis-Endrőd:* G. Zs. Reméljük, hogy a későbbiek inkább sikerülnek. — *Szabad-Szállás:* R. M. Örvendünk a viszonttalálkozásnak. Igyekezni fogunk ön ohajtásának mielőbb eleget tenni. A három lépéses szép. A 2. számú finomsága mellett könynyűnek találjuk, s szeretnők három lépésbe olvasztva látni. Az új tanítványnak küldjük üdvözlötünket. — *Sz.-Fehérvár:* M. Gy. Két lépéssel megmatolható: 1) F f 4 - d 2 †. 2) F d 2 - b 4 †.

Színházi napló.

Péntek, június 8. Másodsor: „*A mátrai vadászat.*“ Eredeti vigjáték 3 felv. Irta *Fáy András*. Ezen minden ízében magyaros zamatu, egészséges darab ma is szép számú közönséget hozott a színházba. A szerző az öt illető jövedelemrészt ezuttal a nemzeti színház nyugdíjintézetének ajánlta fel.

Szombat, június 9. „Guzmann Johanna.“ Opera 5 felv. Zenéje *Verdidi*. Nem tartozik azon operák közé, melyeket minél többször látunk, annál szebbnek találunk. A négy évszakot ábrázolni akaró ballet, mely az utolsó felvonásban előfordul, nem vágott össze. Az egyik magán-táncosnót azon szerencsétlenség is érte, hogy egyszer elbukott, de szerencsésen.

Vasárnap, június 10. „A kupecs.“ Eredeti népszimű 3 felv. Irta *Benkő Kálmán*.

Hétfő, június 11. Másodsor: „*A Kendyek.*“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Irta *P. Szathmáry Károly*. A mai napra Tóth Kálmánnak „*A harmadik magyar király*“ című eredeti drámája volt előlegesen jelentve, de közbejött akadályok miatt elmaradt.

Kedd, június 12. „A bál-éj.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerző *Auber*.

Szerda, június 13. „A szép marquisnő.“ Eredeti dráma 3 felv. Balzac

regénye után írta *Kövér Lajos*. A „*harmadik király*“ közbejött akadályok miatt ismét elmaradt. Mi legyen az oka?

Csütörtök, június 14. „Tell Vilmos.“ Opera 3 felv. Zenéje *Rossini*tól.

Szerkesztői mondanivaló.

5135. A „*magyar gazdaasszonyi országos bizottmány*“ tervezőjének. Ismét egy országos növegyelet, melynek nem látjuk élesen körvonalozva teendőit, feladatát, szükségét! Meg kell jegyeznünk azt is, hogy az efféle egyeletre hatósági engedély kívántatik. A tisztelt tervezőnő megbocsát, ha kimondjuk, hogy ez utóbbi elnyerésére kevés reményünk van. A közölt program a jó szándékon kívül nagy gyakorlatlanságot is árul el a nyilvános téren. Lássunk például egy pár pontot. A beküldött tervirat szerint amaz országos női bizottmánynak feladata volna: „a gazdaasszonyi körben előforduló dolgok, ugy egyébe a nemzet és haza (!) szétágazó s a női munkálat köréhez tartozó disztitések (!) kiállítását eszközölni, — egy szóval, e hon javán, diszn és boldogságán közremunkálni — a kor kívánalmái szerint előjárni (!) — indítványokat tenni — egyesek indítványát elfogadni és megvitetni, — és valamint ön indítványait az ezen czélra neve alatt kiadandó nöilapban közzétetni, ugy egyesek indítványait egész terjedelmében közrebocsájtani legyen hivatva — a megállapított dolgokat azután hajtsa végre. — Személyzete: egy elnök, egy alelnök, 12 tanácsagnó, 3 titkárnó, egy pénztárnok és egy előadó s ez *Pompéry János* ur legyen stb.“ — Mindezek igen homályos s kevéssé praktikus kitételek. A mi pedig a női hivatást illeti, ezt többi között igen györörden érintette végrendelete utolsó pontjában gróf *Széchenyi István*. Mi e részben is vele tartunk.

5136. *Bécs*. K. T. Elküldetett. Folytatást kérünk.

5137. *Szend*. T. Gy. Közelebbi alkalommal. Rövid értesítéseket szivesen veszünk.

5138. *Kéty*. H. S. Az időjárás adatokat közölni fogjuk B. urral; kár, hogy nincsenek egy tanulságos cikké földolgozva.

5139. *Papa*. S. J. A zsidónókhoz intézett fölhívás okosan, higgadtan van írva, s irónójának becsületére válik. Valóban azok, ha magyar könyveket s szépirodalmi lapokat sürűbben olvasnának, s maguk között a magyar nyelvet emelnék társalgási nyelvökké, sokat segítenének a közügyön s magukon. Örvendünk, hogy minden külső izgatás nélkül, most már gyakrabban és pedig önként emelkednek ily ohajtások zsidó honfitársaink köréből.

5140. *Nagybánya*. Th. P. Hallottuk a pro et contrát. Új adatokat az új felszólalás nem hoz. A vitatás tovább folytatása legfőlebb helyi érdekű lehetne. Pax vobiscum.

5141. *D.-Szerdahely*. 101. Bocsnát; ez egyszer megelőzte önt egy másik hason-tárgyu közlemény.

5142. *K.-H.-Váralja*. Z. J. Az „*ábra*“ nem érkezett hozzánk. Glückauf!

5143. *Szeged*. Felünk, azaz örvendünk, hogy az üveg, melyen ön az egyszer nézte a tárgyakat, homályos; a színek nem valódiak. Egyébiránt köszönjük s tudomásul vettük.

5144. *Felső-Nyaród*. D. G. A 7 főt vettük s illető helyre átszolgáltattuk.

5145. **Több t. levelezőnknek.** Látják önök, hogy lapunkat ismét fél ívvel toldottuk meg, s legnagyobb része a tudósításoknak még most is hátramaradt. Ismételve mondjuk, hogy a Széchenyi-gyászünnepek leírásai, mintegy a nagy magyar közönség kebléből jövő vizhangok s az érzület hőmérői, nagy érdekekkel bírnak most is, s bírandnak a később kor fiai előtt még inkább. Közöltünk belőlök annyit, a mennyit lehetett, köztök szép, nemes eszmékel telt sok tudósítást, de — hetilapunk szük határai parancsolják, hogy, a mi még hátra van, még az eddiginél is rövidebb kivonatban ismertessük. Az illető, s több ízben sürgető tudósítóinkat ezen körülmény szives tekintetbevételére kérjük.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.	
			kelet	nyug.		kelet	nyug.
Június			Junius (ó)		Siván		
17 Vasár.	63 Adolf	62 Rain	5 B2 Dor.	4 4 7 57 27	2 6 6 42		
18 Hétfő	Marcellian	Marina	6 Visarion	4 4 7 57 28	2 48 7 46		
19 Kedd	Gyárfás. Prot	Gyárfás	7 Theodotus	4 4 7 57 29	3 45 8 38		
20 Szerda	Silverius p.	Flór.	8 Theod.	4 4 7 58 30	4 57 9 20		
21 Csütört	Alajos	Alajos	9 Alexius	4 4 7 58 1Tham.	6 15 9 53		
22 Péntek	Krisztina P.	Ákos Alb	10 Timoth.	4 5 7 58 2	7 37 10 20		
23 Szomb.	Sidonia	Szidonia	11 Emanuel	4 5 7 59 3 Sab.	8 58 10 41		

Holdnegyed: ● Ujhold 19-én 6 óra 39 perczkor reggel.

TARTALOM.

Volkman Róbert (arczkép). — Kisfaludy S. ércszobrának leleplezésekor. *Csapó Kálmán*. — Kurbán bég (folyt.) *Jókai M.* — Szylveszter János. *Fehér N.* — Szklenó (két képpel). *Luppa P.* — Vázlatok a magyar viselet történetéből (folyt., képpel). *Viskelety B.* — A babona. *J.* — Egy angol véleménye butorainkról. *g.* — *Tárház:* Egy magyar borkereskedő. — Irodalom és művészet. Közintézetek, egyletek. Ipar, gazdaság, kereskedés. Széchenyi-gyászünnepek. Bucsú egy alföldi pusztán. M. Akademia palotája. Harafu adakozások. Mi ujság? Levelezés. Sakkjáték. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló.

Melléklet: Előfizetési felhívás, a „*Növilág*“ 1860. második félévi folyamára.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert** (lak. uri-utca 12. sz.)